

HÄMEENLINNAN ROUVASSEURAN TALO

KAIVOKATU 14 / BIRGER JAARLIN KATU 33

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

2025 **LUONNOS 31.10.2025**

tilaaja	Hämeenlinnan kaupunki, kaavoitus
laatinut	Anni Kauhanen, Hämeenlinnan kaupunki
taitto	Anni Kauhanen
kuvat	Anni Kauhanen, ellei toisin mainittu.
laadittu	kesä 2025 / luonnos valmistunut 31.10.2025

Kannen kuva: Hämeenlinnan rouvasseuran talo keväällä 2025 Kaivokadulta nähtynä

SISÄLTÖ

Johdanto	4
Perustiedot	5
Rakennuksen tausta ja käyttöhistoria	6
Lähiympäristön kehitys	8
Tontin kaavahistoria ja rakennuksen suojelutilanne	10
Rouvasseuran tontin rakentuminen ja merkittävät muutokset	12
Tontin rakentuminen	12
Uppsalatalon rakentaminen	14
Tonttien yhdistäminen	15
Tontin muutokset 1900-luvun lopulla	16
Tontin muutokset 2000-luvulla	17
Rouvasseuran talon rakentaminen ja merkittävät muutokset	18
Ensimmäinen rakennusvaihe 1858	19
Talon laajentaminen 1895	20
Rakennukseen 1900- ja 2000-luvuilla tehdyt muutokset	23
Rouvasseuran tontin ja rakennusten nykytila	32
Tontin nykyiset rakennukset	33
Piha-alueen nykytila	34
Rouvasseuran talon julkisivut	36
Rouvasseuran talon sisätilat	45
Rakennukseen liittyvät arvot	55
Historialliset arvot	55
Rakennushistorialliset arvot	56
Kaupunkikuvalliset arvot	56
Rakennuksen säilyneisyys ja muutoksenkestävyys	57
Yhteenveto ja päätelmät	58
Lähteet	59

JOHDANTO

Tämä rakennushistoriaselvitys koskee Hämeenlinnan Kaivokadun ja Birger Jaarlin kadun kulmassa sijaitsevaa 1800-luvun puutaloa, josta tässä selvityksessä käytetään nimeä Hämeenlinnan rouvasseuran talo. Talo esiintyy lähteissä myös nimillä Kaivokadun lastentalo ja Kaivokadun päiväkodin Kotikulma.

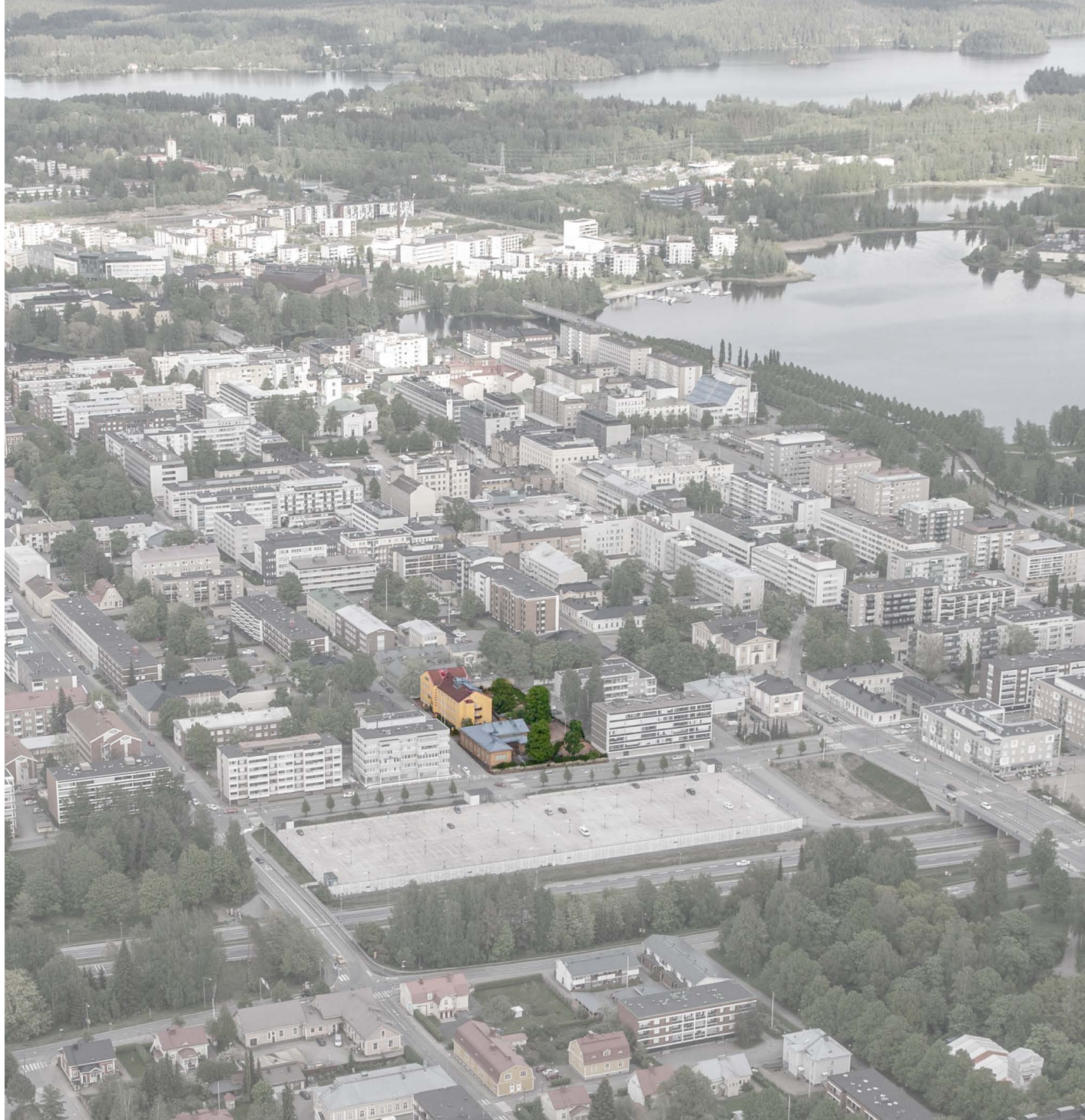
Rouvasseuran talo edustaa Hämeenlinnan vanhinta kouluarkkitehtuurikerrostumaa. Sen vanhin rakennusosa valmistui vuonna 1858 Hämeenlinnan rouvasseuran perustaman tyttöjen kansakoulun käyttöön. Koulu toimi rakennuksessa parinkymmenen vuoden ajan, minkä jälkeen sinne sijoitettiin lastenkoti. 1890-luvulla rakennusta laajennettiin, ja se sai nykyisen muotonsa.

Palveltuaan jo yli 80 vuotta lasten, naisten ja vähävaraisten asemaa parantavissa vaihtuvissa käyttötarkoituksissa, siirtyi rakennus 1930-luvulla rouvasseuralta Hämeenlinnan kaupungin omistukseen. Tämän jälkeen rakennuksessa toimi kaupungin päiväkoti seuraavat 90 vuotta. 1950-luvulla talon viereen rakennettiin Ruotsista saaduilla varoilla sosiaalitointa palveleva Uppsalatalo, jonka tontti yhdistettiin myöhemmin rouvasseuran tontin kanssa. Nyt vuonna 2025 rouvasseuran talo on ollut muutaman vuoden tyhjillään.

Tämä rakennushistoriaselvitys on laadittu taustamateriaaliksi tonttia koskevalle asemakaavatyölle, minkä yhteydessä on tarkoitus määrittää rakennuksen tulevan käytön mahdollisuudet sekä sen kaavallinen suojele.

Tämän selvityksen puitteissa ei ole avattu rakenteita, eikä selvitys ota kantaa rakennuksen kuntoon.

Hämeenlinnan rouvasseuran talo ja sen kanssa samalla tontilla sijaitseva Uppsalatalo korostettuina keskustan ilmakuvassa. (Kuva: xxx)

PERUSTIEDOT

Kohteen nimi	Hämeenlinnan rouvasseuran talo	Tärkeät muutokset rakennuksessa	1895 Laajennus / Birger Jaarlin kadun suuntainen siipi
Muita käytettyjä nimiä	Kaivokadun lastentalo Kaivokadun päiväkodin kotikulma		1913 Vesi ja viemäri
Osoite	Kaivokatu 14 / Birger Jaarlin katu 33 13100 Hämeenlinna		1933 Katon korotus, eteläpäädyn muutos, muutoksia aukotuksessa, keskuslämmitys
Kiinteistötunnus	109-1-22-1110		1958-59 Kattoikkunat, uudet portaavat
Rakennusajankohta	1858 etelä-pohjoissuuntainen siipi 1895 Birger Jaarlin kadun suuntainen siipi		1972-73 Muutoksia eteläpäädyssä ja sisätiloissa
Suunnittelija	1858 arkkitehti Carl Albert Edelfelt 1895 arkkitehti Henrik R. Helin	Suojelu-/arvotustilanne	1989 Lisää lämpimiä tiloja ullakolle
Rakennuttaja	Hämeenlinnan rouvasseura (Frutimmersföreningen i Tavastehus)		1995 Eteläosan laajennus, muutoksia kuistilla
Käyttöhistoria	1858-1871 Koulu köyhien perheiden tytöille 1871-1877 Kaupungin yleinen kansakoulu 1877-1946 Lastenkoti ja -seimi 1931-2021 Kaupungin päiväkotia/lastentarha 2021- vailla käyttöä Lisäksi rakennuksessa toimi vuosien 1858 ja 1931 välisenä aikana monta rouvasseuran alajärjestöä kuten lasten kerjäläiskoti (1884-1894), ompelukoulu (1902-1918) ja sopankeittoilaitos (1897-1931).	Asemakaavatilanne	1997 Muutoksia kuistin ja sisätilojen järjestelyissä
Omistushistoria	1858-1930 Hämeenlinnan rouvasseura 1930-1931 Hämeenlinnan Sisälähetys r.y. 1931- Hämeenlinnan kaupunki		2021-22 Ilmanvaihdon muutoksia, vesivahingon kuivatus
Kohteen koko	498 m ² josta noin 280 m ² vuodelta 1858 ja 170 m ² vuodelta 1895 + vajaa 50 m ² 1900-luvulla käyttötilaksi muunnettua ullakkoa. Ei tarkistusmitattu.	Tontin pinta-ala	Vuoden 1981 asemakaavassa suojeltu ”rakennustaiteellisesti arvokkaana tai kaupunkikuvan kannalta tärkeänä rakennuksena” Yleiskaavassa määritetty suojeltavaksi Maakuntatasolla määritetty historiallisesti, kaupunkikuvallisesti ja rakennushistoriallisesti merkittäväksi rakennukseksi.
Kerrosluvu	1 1/3 kerrosta ja kellari	Tärkeät muutokset tontilla	Asemakaava 1554 vuodelta 1981. Sosiaalitoiminta ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue. Uusi asemakaava on vireillä tämän selvityksen laatimisen aikaan vuonna 2025.
Tyyli	Klassistinen / puuempire		3610 m ² , josta 2130 m ² määräala myyty vuonna 2024 Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle. Rakennuksen ympärille jäävä tulevan tontin pinta-ala on 1480 m ² .
Materiaalit	Hirsirunko, julkisivuissa vaaleanruskea vaakapanelointi, luonnonkiviperustus, saumapeltikatto	Selvitystyön tarkoitus	1951 Uppsalatalo rakennettiin naapuritontille
		Selvityksen laatimisajankohta	1965 Uppsalatalon ja rouvasseuran tontit yhdistettiin. Kulku Kaivokadun suunnasta tontille poistui.
			1981 Nykyinen asemakaava
			2015 Nykyiset pihavarastot
			2024 Tontin jakaminen poikkeusluvalla
			Asemakaavatyön ja siinä ratkaistavien suojelumääräysten taustamateriaali

RAKENNUKSEN TAUSTA JA KÄYTTÖHISTORIA

Hämeenlinnan rouvasseuran talo on koko käyttöhistoriansa ajan palvellut erityisesti lasten ja alkuvaiheessa myös vähävaraisten naisten ja perheiden aseman, arjen ja elämänlaadun parantamiseksi.

Talon rakentamisen taustalla oli Hämeenlinnan rouvasseura -niminen yhdistys, joka toimi Hämeenlinnassa vuodesta 1856 vuoteen 1931. 1800-luvun puolivälissä naisten koulutus oli alkanut yleistyä, mutta perustettavan yhdistyksen jäsenet olivat panneet merkille, että erityisesti köyhien perheiden tyttölapset olivat edelleen jäämässä kehittyvän yhteiskunnan ulkopuolelle. Rouvasseura perustettiin tavoitteenaan parantaa erityisesti heidän asemaansa, ja jo yhdistyksen ensimmäisessä pöytäkirjassa esitettiin konkreettinen suunnitelma tyttökoulun perustamisesta.

Koulu aloitti toimintansa vaatimattomissa tiloissa heti vuonna 1856, ja vuonna 1858 seura rakennutti toimintaa varten talon nykyisen Kaivokadun ja Birger Jaarlin kadun kulmaan. Koulun opetuksessa painotettiin aluksi uskontoa ja käsitöitä, mutta pian mukaan tuli myös kirjoittaminen, laskento ja maantieto. Opetusta järjestettiin alusta alkaen sekä suomen että ruotsin kielellä. Hankkeen edistyksellisyydestä kertonee myös se, ettei Hämeenlinnassa tuolloin ollut vielä lainkaan vastaavia kouluja, ja pojille tuli mahdollisuus käydä kansakoulua vasta myöhemmin.

1870-luvulle tultaessa oli yleinen koulujärjestelmä Suomessa muuttunut, ja monien muiden kaupunkien tapaan oltiin Hämeenlinnaan perustamassa julkista kansakoulua. Koulu halut-

tiin perustaa rouvasseuran taloon, ja vuonna 1871 seura lopettikin oman koulutoimintansa ja väistyi tiloista. Kansakouluopetus jatkui talossa, mutta nyt kaupungin järjestämänä.

Rouvasseura teki seuraavana vuonna 1872 uuden aluevaltauksen ja perusti lastenkodin työväenluokan puolustuskyvyttömille lapsille. Etenkin orpolasten asema oli tuohon aikaan sietämätön, sillä oli yleistä, että näitä lapsia myytiin julkisissa huutokaupoissa halpaan hintaan. Rouvasseura halusi puuttua tähän epäkohtaan, ja lastenkoti aloitti toimintansa vuokratiloissa, joiden vuokran seura maksoi keräämillään varoilla. Samaan aikaan kaupunki jatkoi kansakoulutoimintaa rouvasseuran rakennuttamassa talossa maksamatta siitä vuokraa, ja jopa saaden lahjoituksia itse rouvasseuralta.

Vuonna 1875 tuli rouvasseuran mitta täyteen, kun kaupunki kieltäytyi maksamasta käyttötiloja lastenkodille, vaikka muualla maassa kunnat ja kaupungit maksoivat jo kokonaan lastenkotien menot. Seura alkoi vaatia omaa taloaan takaisin käyttöönsä, mutta kaupunki vastusti, mikä johti lopulta oikeustoimiin. Rouvasseura voitti oikeudenkäynnin, ja toukokuussa 1877 kaupunki määrättiin palauttamaan talo sen alkuperäisille omistajille, sekä lisäksi tekemään siellä tarvittavia korjauksia. Näin talon käyttötarkoitus muuttui vuonna 1877 koulusta lastenkodiksi.

Seura järjesti talossaan lastenkotitoiminnan ohella ohella myös muita lasten ja vähävaraisten asemaa ja elämää parantavia toimintoja. Vuosien 1877-1930 välillä rouvasseuran lastenkodin yhteydessä toimi lastenseimi eli

Vari sanoo tärkeässä asiassa.

(Lähetetty).

Hämeenlinnassa ei löydy yhtään oppilaitosta, jonka wai-
tusta kaikki yhteisesti niin hellällä mielellä tarkastawat ja seura-
wat, joka on niin kaikkien suosiossa ja suojassa, kuin naisyhdy-
sunnan tyttökoulu. Tämä on sentin puolesta aiwan luonnollista,
että mainittu koulu sekä perustamisensa että toimisissa pitämisen-
sä suhteen nojaa ainoastaan kaupunkilaisten omaan huoleen ja
apuun. Mutta myöskin itse puoleltansa tämä koulu ansaitsee kai-
ken sille annettun mielisuosion. Sen tarkoitus on yhtä ylewä kuin
muitten oppilaitosten, ja tarpeensa sekä paikkakunnallisen arwonsa
suhteen on se miltei etunenään pantawa. Warakkaampain wan-
hempain lapset woiwat muuallakin saada opetusta, mutta ei niin
tyttökouluun käwiät, ja siwistys, jonka edelliset koulutuksellansa woi-
tawat, tulee harwalta kotiseudun hywäksi, kuin fitä vastaan jäl-
kimäisten oppi ja hywät tawat melkein aina jääwät syntymäpai-
kan eduksi.

Rouvasseuran koulun uuden koulutalon avaamisesta ja koulun ase-
masta uutisoitiin lokakuussa 1858. (Kuva: Hämäläinen 1.10.1858)

Hämeenlinnan rouvasseuran jäseniä ja lastenkodin lapsia vuonna 1926. (Kuva: Teerijoki I. 2014. s. 138)

varhainen versio päiväkodista, mutta se ei ollut aluksi kovin suosittu, kun sellaiseen ei oltu totuttu. Fredrika Wetterhoffin aloitteesta alettiin tiloissa pian järjestää myös lasten työkodin toimintaa ns. kuljeksiville lapsille, jotta heidän ei tarvinnut kerjätä kadulla. Työkodissa tyttöjä opetettiin ompelemaan liinavaatteita, kutomaan, virkkaamaan ja neulomaan. Pojat oppivat kutomaan sukkia, punomaan niinimattoja ja tekemään suutarin ja puusepän töitä. Lapset saivat myös opetusta kouluaineissa. Keskimäärin 50-60 tällaista 6-14-vuotiasta lasta kävi seuran talossa syömässä päivittäin. Kun toimintoihin lisättiin vielä työnvälitys naisille, alkoivat tilat käydä ahtaiksi, ja vuonna 1894 tehtiin päätös talon laajentamisesta.

Edellä mainittujen toimintojen lisäksi rouvasseura muun muassa myi polttopuita vähävaraisille vuodesta 1888 alkaen ja perusti alajärjestöjä, joilla oli omat toimintansa. Tällaisia alajärjestöjä olivat vuosina 1897-1931 toiminut sopankeittolaitos, joka myi vähävaraisille ruokaa edulliseen hintaan, sekä vuosina 1902-1918 toiminut ompelukoulu, jossa koulutettiin nuoria naisia. Myös lastenkotiin liittyi oma alajärjestönsä.

Seuran toiminta rahoitettiin pääosin apurahoilla ja lahjoituksilla sekä varainkeruukamppanjoiden tuotoilla. Talon rakentamisesta lähtien oli myös tiloja myös vuokrattu varojen kartuttamiseksi muun muassa siviili-gymnaasin oppilaiden iltamiin ja laulajaisiin sekä raamattuseuran ja raittiusseuran kokouksiin.

Syksyllä 1930 rouvasseuran toiminta lakkasi "varojen ja harrastuneisuuden puutteen vuoksi". Rouvasseura halusi jättää omaisuutensa samanmieliselle lasten ja vähäosaisten hyvin-

vointia edistävää toimintaa harjoitavalle järjestölle, eikä tästä syystä halunnut myydä taloa Hämeenlinnan kaupungille, vaikka kaupunki oli siitä kiinnostunut. Talo ja muut yhdistyksen varat ja velat päädyttiin lopulta lahjoittamaan Hämeenlinnan Sisälähetys r.y.:lle. Kuitenkin jo saman vuoden joulukuussa Sisälähetys tiedusteli taloudelliseen tilanteeseensa vedoten Hämeenlinnan kaupungilta kiinnostusta ostaa talo toiveenaan, että se edelleen palvelisi lastenhuoltotarkoitusta.

Kaupunki päätyi ostamaan Hämeenlinnan rouvasseuran talon ja siirsi sinne kunnallisen lastentarhan Kaurialasta. Lastentalo oli jo alunperin haluttu perustaa tähän taloon vuonna 1927, mutta kun rouvasseura ei tällöin halunnut myydä rakennusta, oli toiminta aloitettu Kaurialassa. Päiväkotitoiminta alkoi kunnostus- ja muutostöiden jälkeen vanhassa rouvasseuran talossa syyskuussa 1931. Päiväkoti toimi talossa seuraavat 90 vuotta, ja sen toiminta keskeytyi vain vuonna 1939 talvisodan sytyttyä, jolloin tiloja käytettiin sotilasläänin tarkoituksiin. Enimmillään päiväkodissa oli hoidossa yhtä aikaa 113 lasta. Vuodesta 1931 vuoteen 1946 rakennuksessa jatkoi päivähoitotoimintojen ohella vielä myös lastenkoti.

Viimeisimmät vuosikymmenet talo oli osa Kaivokadun päiväkotia, jonka toiminta tällä hetkellä keskittyy Birger Jaarlin kadun vastakkaisella puolella sijaitseviin hieman rouvasseuran taloa uudempiin puurakennuksiin. Päiväkoti muutti pois rouvasseuran talon Kotikulmaksi nimitetyistä tiloista vuonna 2021 siellä sattuneen vesivahingon jälkeen. Vesivahinko saatiin kuivatettua, mutta korjaustöiden yhteydessä linjattiin, ettei Kaivokadun päiväkoti enää palaa taloon. Viimeiset vuodet talo on ollut tyhjillään.

Kaivokadun päiväkodin lapsia hoitajineen 1930-luvulla. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto.)

Kaivokadun päiväkodin lapsia hoitajineen vuonna 1956. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto.)

Kaivokadun päiväkodin lapsia hoitajineen vuonna 1960. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto.)

LÄHIYMPÄRISTÖN KEHITYS

Kun rouvasseuran taloa alettiin rakentaa vuonna 1858, sijaitsi tontti aivan Hämeenlinnan keskustan länsilaidalla. Hämeenlinnan keskusta oli siirretty linnanniemeltä etelämmäs 1770-luvulla. Kun tulipalo vuonna 1831 tuhosi kaksi kolmasosaa kaupungista, laadittiin nykyisen ruutukaavakeskustan kattava empirepuukaupunkikaava, johon tuleva rouvasseuran tontti sijoittui.

Kortteli, jonka luoteiskulmaan rouvasseuran tontti sijoittuu, oli tyypillinen ruutukaavakeskustan kortteli, jossa oli kuusi samankokoista tonttia. Kunkin tontin naapurinpuoleisille laidoille oli merkitty istutettava alue, johon ei tulipalojen torjuntasyistä saanut rakentaa.

Korttelipiirros vuodelta 1860. Piirroksella on esitetty Peurakortteli, jossa rouvasseuran talo sijaitsee (Kvarteret Hjorten) sekä osa vastapäisestä Pääskykortteli (Kvarteret Svalan). (Kuva: Kansallisarkisto, Rouvasseuran arkisto)

Vuonna 1860 piirrettyssä kartassa näkyy, että kortteliä nimitettiin rouvasseuran talon alkuaikoina Peurakortteliksi (Kvarteret Hjorten), ja sen etelälaidan tontit oli jo rakennettu. Myös Birger Jarlin kadun vastakkaisella puolella "Pääskykorttelissa" (Kvateret Svalan) olevilla tonteilla sijaitsi rakennuksia, mutta Peurakorttelin pohjoislaidan tonteista oli vuonna 1860 rakennettu ainoastaan rouvasseuran tontti. Rouvasseuran talo poikkesi massaltaan ja sijoittelultaan muista lähitaloista, ja se olikin kouluna lähiseudun ainoa julkinen rakennus. Muut lähirakennukset oli rakennettu asuinkäyttöön.

Rouvasseuran tontti on aina sijainnut ruutukaavakeskustan läntisimmän korttelin länsilaidalla. Keskusta rajautui näin, koska korttelin länsipuolella oli soinen notkelma. 1880-luvulla suoalueen länsipuolelle rakentuivat Suomen kasarmit, ja sinne alettiin rakentaa myös Myllymäen kaupunginosaa. Suo ylitettiin niin sanottua kuivaa siltä pitkin.

Rouvasseuran talo (vaalean puuaidan ja pensasrivistön takana kuvan keskivaiheilla) sekä muita Kaivokadun varren rakennuksia kuvattuna vuonna 1913. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginmuseon valokuva-arkisto)

1950-luvulla rouvasseuran tontin ja Kaivokadun toisella puolella kuivatettiin suota ja sinne rakennettiin kaksi urheilukenttää, ja 1960-luvulla niiden länsipuolelle valmistui valtatie. 2000-luvun alussa urheilukenttien tilalle tuli vähitellen parkkialuetta, ja vuonna 2012 paikalle valmistui Kaivoparkin pysäköintilaitos.

Notkelma ruutukaavakeskustan länsipuolella 1800-luvulla. Taustalla Suomen kasarmien rakennuksia notkelman länsipuolella. (Kuva: Hämeenlinna-Seura ry 2004. s. 15)

Rouvasseuran taloa ympäröivät pitkään puutalot, mutta sen itäpuoleinen tontti pysyi 1950-luvun alkuun asti rakentamattomana. Vuonna 1951 tälle tontille rakennettiin kivirakenteinen Uppsalatalo. Rouvasseuran tontin eteläpuoleisilla rajatonteilla puutalot korvautuivat kerrostaloilla 1970-80-luvuilla. Myös tonttia vastapäätä Birger Jaarlin kadun toiselle puolelle valmistui elementtirakenteinen kerrostalo vuonna 1991.

Vaikka ympäristössä on purettu ja rakennettu uutta, on vanhaa myös säilynyt. Rouvasseuran talo on edelleen osa "vanhan koulun rakennusryhmää" ja sitä kautta Saaristen kadun miljööä. Vanhan puutalokokonaisuuden rikkoo vain jossain määrin Uppsala-talo.

Kartta vuodelta 1945. Kartalle on merkitty julkiset rakennukset mukaanlukien L-kirjaimen muotoinen rouvasseuran talo ruutukaava-alueen länsireunalla. Kartalla erottuu myös ruutukaavakeskustaa rajaava suoalue. (Kuva: vanhatkartat.fi)

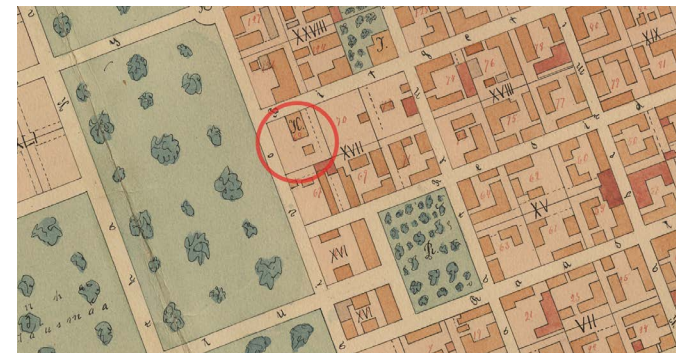
Vuoden 1872 kartalla on esitetty julkiset rakennukset mukaanlukien rouvasseuran talo, joka on eritelty K-kirjaimella (Kuva: Kunnallis-historiallinen kertomus)

Vuoden 1932 ilmakuvassa on nähtävissä myös vuoden 1895 laajennus. Rouvasseuran talon ympäristössä on pienipiirteistä rakennuskantaa ja tuleva Uppsalatalon tontti on vielä tyhjä. (Kuva: Paikkatietoikkuna)

Vuoden 1982 ilmakuvassa näkyy, että ympäristön rakennuskanta on muuttunut kerrostalovaltaiseksi. Entiselle suoalueelle on valmistunut valtatie. (Kuva: Paikkatietoikkuna)

Vuoden 1892 kartalla rouvasseuran talo esitetty nimettynä. Kartalla on myös kerrottu, että talossa on "kova katto", eli ei lauta eikä turvekatto. (Kuva: digi.kirjastot.fi)

Vuoden 1952 ilmakuvassa näkyy rouvasseuran talon viereen valmistunut Uppsalatalo. Suoalueelle on raivattu kenttiä. (Kuva: Paikkatietoikkuna)

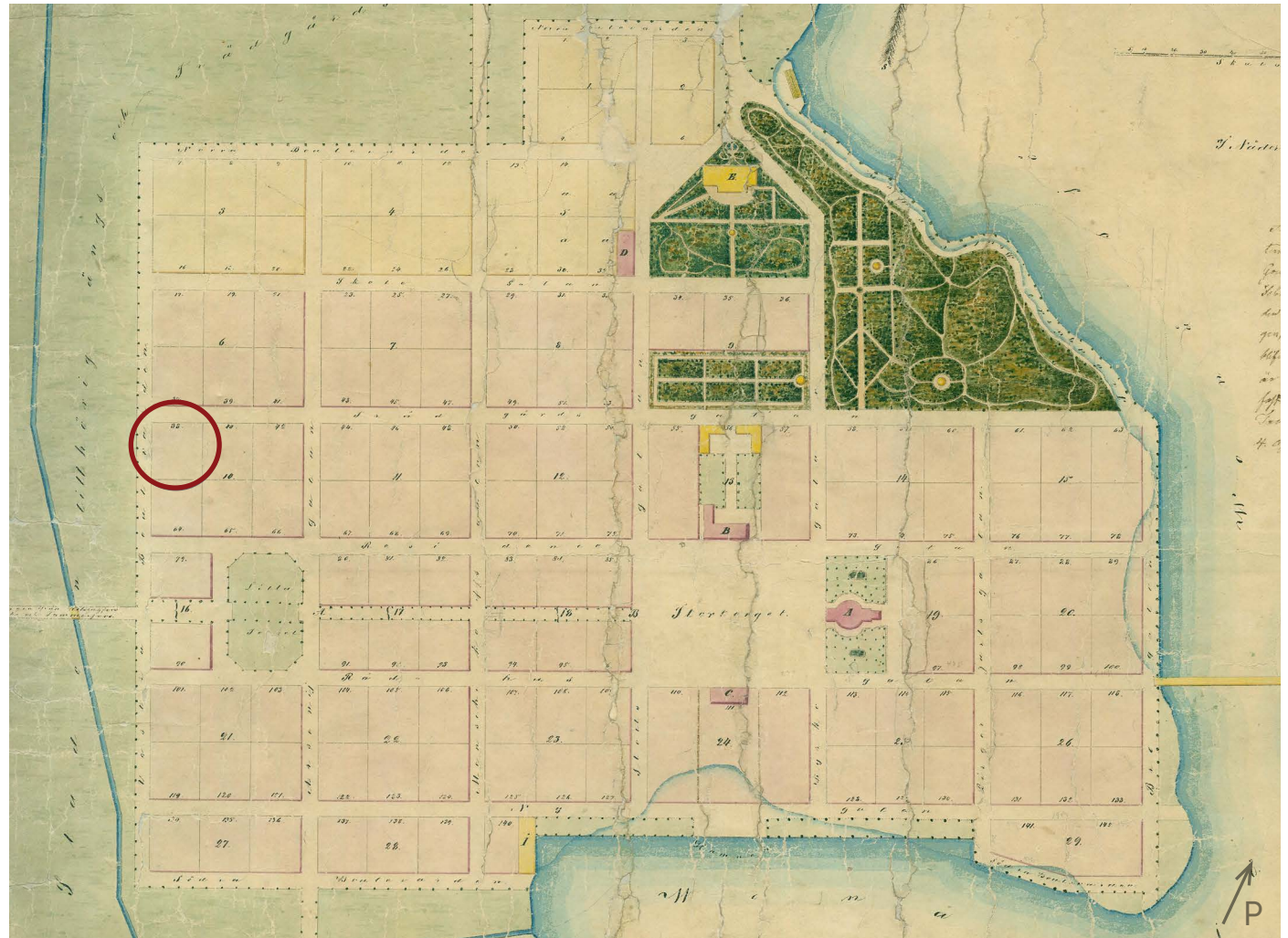
Vuoden 2023 ilmakuvassa näkyy rouvasseuran talon länsipuolelle valmistunut Kaivoparkki. (Kuva: Paikkatietoikkuna)

TON TIN KAAVAHISTORIA JA RAKENNUKSEN SUOJELUTILANNE

Kun tonttia alettiin vuonna 1858 rakentaa, oli sen alueella voimassa C. J. E. Gustafssonin asemakaava vuodelta 1845. Rouvasseuran talo rakennettiin korttelin 10 tontille numero 38. Tontin vieressä, nykyisen Uppsalatalon kohdalla oli erillinen tontti numero 40, joka nykyään on osa samaa kiinteistöä. Nykyinen Kaivokatu oli tällöin nimeltään Westra Boulevarden ja Birger Jaarlin katu oli Trädgårdsgatan.

Vuoden 1845 asemakaava oli laadittu hyvin pitkälti mukaillen Hämeenlinnan vuoden 1831 palon jälkeistä Engelin asemakaavaa, jossa ruutukaavakaupungin kadut oli määritelty 30 kyynärää eli noin 18 metriä leveiksi, ja vähintään yhdelle tontin sivuista oli sijoitettava puutarha puuistutuksineen.

Vuonna 1858 Hämeen lääninarkkitehti Carl Albert Edelfelt piirsi uuden asemakaavan, jossa varauduttiin kaupungin laajentumiseen, mutta tämä kaava ei koskaan vahvistunut. Seuraava lainvoimainen asemakaava vahvistettiin vuonna 1872, ja sen oli laatinut Georg Wilenius. Kaupunki laajentui tämän kaavan myötä länteen suoalueen toiselle puolelle. Viimeistään tämän kaavan myötä vaihtuivat myös Rouvasseuran tonttia rajaavien katujen nimet Birger Jaarlin kaduksi pohjoisessa ja Kaivokaduksi lännessä. Tontit saivat myös uudet numerot, ja rouvasseuran tontista tuli tontti numero 68 korttelissa XVII. Paljon myöhemmin rakennetun Uppsalatalon paikalla oli tällöin saman korttelin tontti 70.

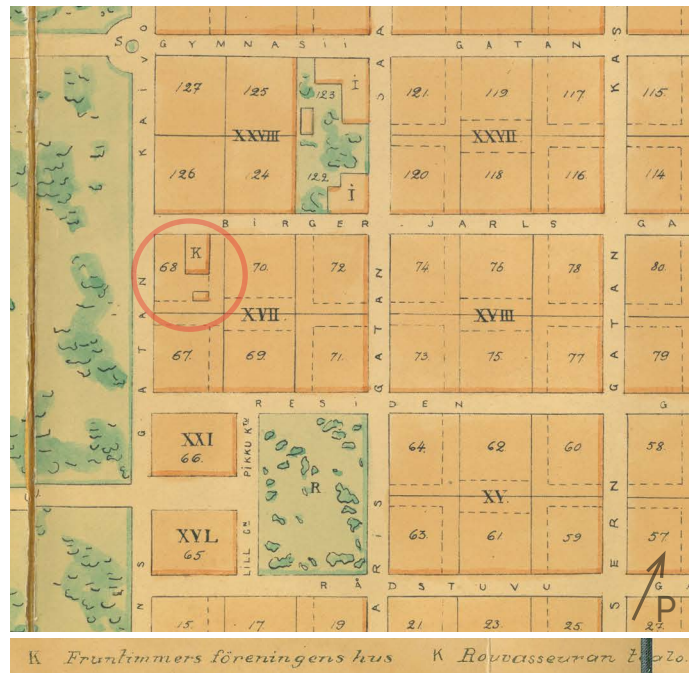

Gustafssonin laatima Hämeenlinnan asemakaava vuodelta 1845. Kuvaan merkitty rouvasseuralle vuonna 1858 lahjoitettu tontti, jolle talo rakennettiin. (Kuva: digi.kirjastot.fi)

Cavenin vuoden 1887 asemakaavassa (kaava nro 7) korttelirakenne ja rouvasseuran korttelin tilanne pysyivät entisenlaisina, mutta rouvasseuran talo ja piharakennus esiintyivät tällöin ensimmäisen kerran erikseen merkittyinä ja nimettyinä kaavakartalla. Talo on eritelty myös Hämeenlinnan kaupungin asemakartalla vuonna 1926 sekä lukuisilla kartoilla tämän jälkeen.

Seuraava tonttia ja koko ruutukaavakeskustaa koskeva kaavamuutos tehtiin vasta vuonna 1961 (kaava 310), ja sen myötä vuonna 1952 vireiselle tontille rakennetun Uppsalatalon tontti yhdistettiin rouvasseuran talon tontin kanssa vuonna 1962. Seuraava asemakaava valmistui vuonna 1968 (kaava 620), ja edellisten tonttia koskevien kaavojen tapaan sekin kattoi koko Hämeenlinnan ruutukaavakeskustan. Molemmissa 1960-luvun kaavoissa tontin ympärille oli sijoitettu kerrostaloja sekä samaan että viereiseen kortteliin. Vaikka kaikkia näitä kerrostaloja ei koskaan toteutettu, muuttui ympäristö ne sallivan kaavan myötä huomattavasti.

Tontilla nykyisin voimassa oleva asemakaava vahvistettiin vuonna 1981 (kaava 1554). Kaava oli ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa yksinomaan tätä tonttia koskeva asemakaava siinä, missä aiemmat olivat kattaneet koko ruutukaavakeskustan. Kaavan myötä rouvasseuran talo suojeltiin merkinnällä srj - "Rakennustaitteellisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta tärkeä rakennus. Rakennuksen katuun rajoittuvat julkisivut on säilytettävä sellaisina kuin ne olivat ennen tämän asemakaavan muutoksen vahvistamista tai ennen aiemmin tehtyjä julkisivumuutoksia." Tontti on kaavassa "sosiaalityö ja terveydenhuolto palveluvien rakennusten korttelialuetta" (YS).

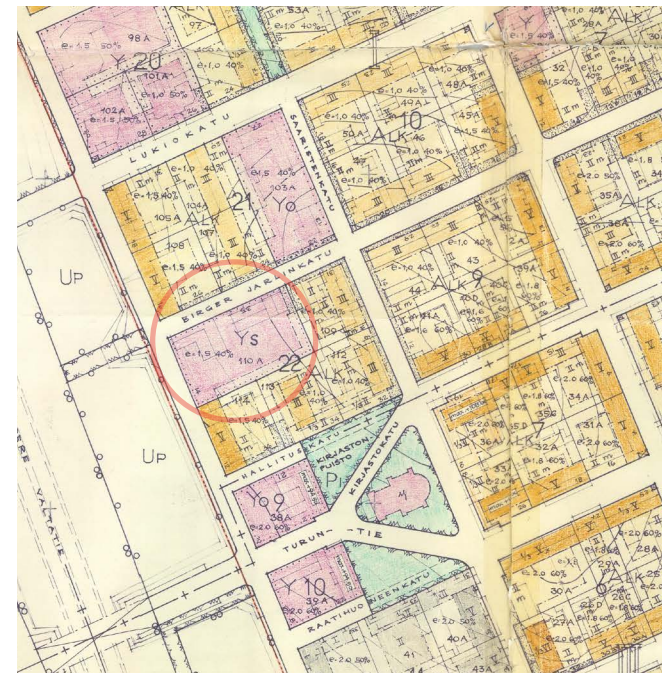

Ote Cavenin asemakaavasta vuodelta 1887. Rouvasseuran talo on merkitty kaavaan K-kirjaimella. (Kuva: [Kuva](#))

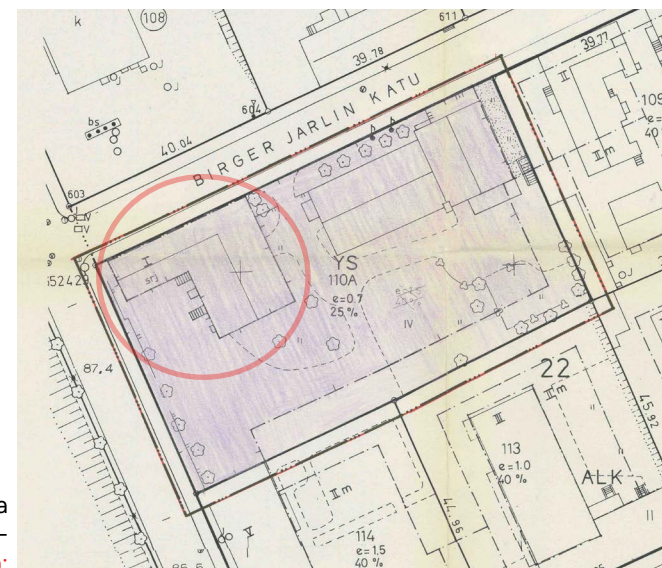
Vuonna 2024 tontille myönnettiin poikkeuslupa asemakaavan tehokkuusluvusta ja pysäköintimääräyksistä, ja sen myötä Hämeenlinnan kaupunki myi tontista määräalan Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle. Varsinainen tonttijaako odottaa tämän selvityksen laatimisajankohdaksi vuonna 2025 vireilläolevan Kaivokadun kaavamuutoksen valmistumista.

Hämeenlinnan kantakaupungin yleiskaavassa sekä rouvasseuran talo että Uppsalatalo on merkitty suojeltaviksi. Myös maakuntakaavan aineistoissa molemmilla rakennuksilla on merkitty olevan niin historiallisia, rakennushistoriallisia kuin kaupunkikuvallisiakin arvoja.

Voimassa oleva asemakaava vuodelta 1981. (Kuva: [Kuva](#))

Ote vuoden 1968 asemakaavasta, jossa rouvasseuran talo ja Uppsalatalo on yhdistetty samalle tontille. (Kuva: [Kuva](#))

ROUVASSEURAN TONTIN RAKENTUMINEN JA MERKITTÄVÄT MUUTOKSET

TONTIN RAKENTUMINEN

Vuonna 1858 venäläinen tukkukauppias Mikael Feodorovits Balkoff lahjoitti omistamansa tyhjän tontin Hämeenlinnan rouvasseuralle koulun rakentamista varten. Tontin numero oli tuolloin 38, ja se sijaitsi vuonna 1845 vahvistetun ruutukaavakeskustaa koskevan asemakaavan korttelissa numero 10. Tontti sijaitsi Westra Boulevardin ja Trädgårdsgatanin kulmassa, joista myöhemmin tuli Kaivokatu ja Birger Jaarlin katu.

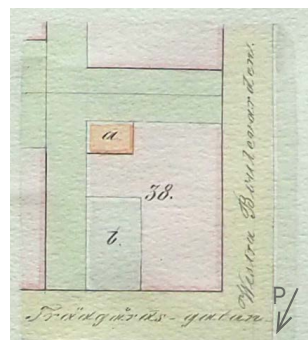
Rouvasseuran uusi koulutalo rakennettiin heti vuonna 1858 tontin koilliskulmaan siten, että sen pääty suuntautui nykyiselle Birger Jaarlin kadulle päin. Pihaa rajasi umpinainen puuaita, jonka portti oli Birger Jaarlin kadun puolella heti rakennuksen vieressä. Rakennuksen sisäänkäynti oli pihan puolella talon läntisellä pitkällä julkisivulla.

Vuonna 1865 rouvasseuran tontin kaakkoiskulmaan rakennettiin liiteri, josta koulurakennusta varten laadittujen suunnitelmien tapaan laadittiin tarkat piirustukset. Myöhemmin liiteri oli oman talon tarpeiden lisäksi olennainen osa rouvasseuran toimintaa siinä mielessä, että seura välitti halpaan hintaan polttopuita vähävaraisille.

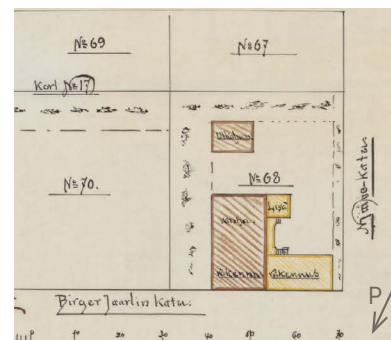
Vuonna 1895 rouvasseuran taloa laajennettiin huomattavasti. Suurin osa laajennuksesta sijoittui kadun suuntaiseen siipeen tontin pohjoisreunalle. Alkuperäinen rakennus laajeni myös ainakin kuistin verran länteen. Vuoden

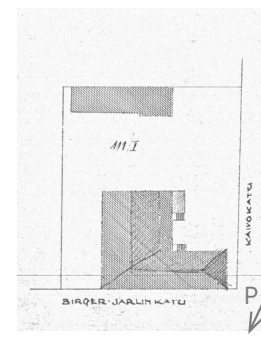
Ote vuoden 1858 lupapiirroksesta, jossa on osoitettu rakennuksen sijoittuminen tontille. Kuvassa pohjoinen alhaalla eli rakennus sijoittui tontin koilliskulmaan. (Kuva: Kansallisarkisto, rouvasseuran arkisto)

Ote vuoden 1865 liiteripiirroksista, jossa on osoitettu liiterin sijoittuminen tontille. (Kuva: Kansallisarkisto, rouvasseuran arkisto)

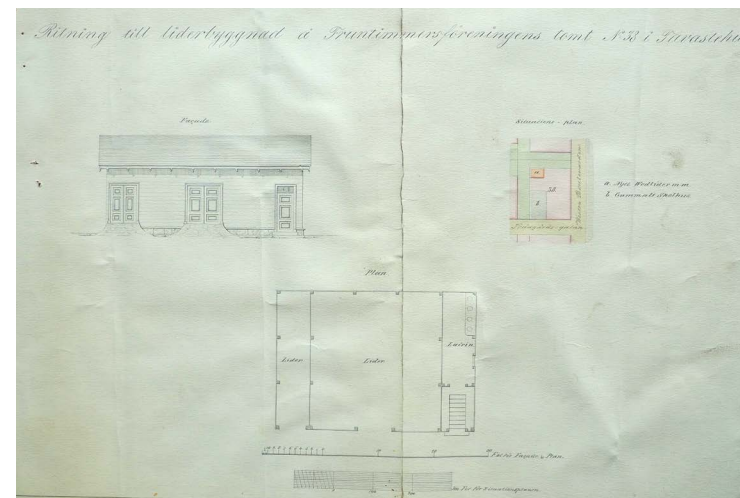
Ote vuoden 1895 lupapiirroksista, jossa osoitettu rakennukselle ja sen laajennukselle varattu tila. (Kuva:

Ote vuoden 1933 lupapiirroksista, jossa osoitettu pää- ja piharakennusten sijainnit. (Kuva:

1895 suunnitelmiin on lisäksi piirretty rakennuksen eteläpäätyyn liittyvä uusi rakennusosa, mutta on epäselvää toteutettiin sitä tällöin. Kulku tontille siirtyi Birger Jaarlin kadulta Kaivokadun puolelle. Kaivokatu sijaitsi nykyiseen tapaan tontin maanpintaa alempana, ja sieltä johti pihalle portaikko.

Vuonna 1899 rouvasseuran talon pihaan rakennettiin testamenttivaroilla oma kaivo. Vuonna 1865 rakennettu liiteri korvattiin jossain vaiheessa pidemmällä ja kapeammalla, kivirakenteisella piharakennuksella, joka liiterin tapaan sijoittui tontin eteläreunalle. Piharakennuksessa oli ainakin 1930-luvulla muun muassa leivintupa ja sauna.

Vuonna 1865 rakennetun liiterin piirustukset. (Kuva: Kansallisarkisto, rouvasseuran arkisto)

Rouvasseuran tontin itäpuoleinen kiinteistö Birger Jaarlin kadun varrella pysyi rakentamattomana pitkään. Rouvasseura sai käyttää myös sen aluetta piha-alueenaan, ja tonttien yhdistämisestä käytiin kirjeenvaihtoa jo vuosina

1889-1890. Näiden keskustelujen lopputulemana tontteja ei kuitenkaan virallisesti yhdistetty. Vuonna 1943 tämän tulevan Uppsalatalon tontin kaakkoiskulmaan rakennettiin 200 hengen väestönsuoja.

Kaivokadun päiväkodin lapsia rouvasseuran talon pihalla vuonna 1947. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto.)

Kaivokadun päiväkodin vauvalan lapsia kesällä 1949. Kuvassa vasemmalla rouvasseuran talon eteläpääty ja taustalla nykyinen Kaivokadun päiväkodin Kotirinne-rakennus Birger Jaarlin kadun vastakkaisella puolella. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto, Välähdyksiä seimestä)

Lapsia rouvasseuran talon pihalla kesällä 1949. Taustalla Kaivokadun vastainen aita ja portti, jolle johti pihan puolella portaat. Nykyään tontilta ei enää ole suoraa yhteyttä Kaivokadulle. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto, Välähdyksiä seimestä)

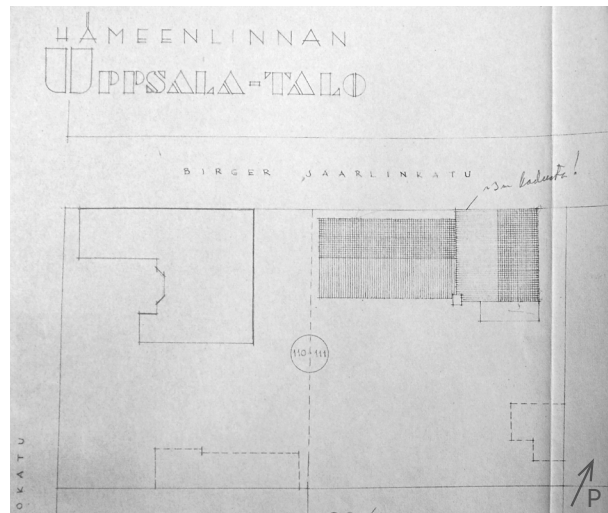
UPPSALATALON RAKENTAMINEN

Vuonna 1951 alettiin rouvasseuran tontin itäpuoleiselle rakentamattomalle tontille rakentaa Uppsalataloa. Uppsalasta oli tullut sotien aikana Hämeenlinnan ruotsalainen kummi-kaupunki, ja rakentaminen tapahtui osin sieltä saaduilla lahjoitusvaroilla. Rakennus oli tiilirakenteinen. Siinä oli kolme kerrosta, ja se oli pinta-alaltaan lähes nelinkertaisesti rouvasseuran talon kokoinen.

Talo rakennettiin Hämeenlinnan kaupungin omaan käyttöön, ja sen suunnitteli kaupunginarkkitehti Olavi Sahlberg. Rakennukseen sijoittui ensikoti ja vuosien kuluessa myös lasten päiväkodin ja vanhainkodin toimintoja. Myöhemmin rakennukseen sijoitettiin myös kaupungin virastoja ja palvelupisteitä.

Rakennus edusti ja edustaa edelleen tyypillistä jälleenrakennuskauden arkkitehtuuria harjakattoineen ja vaaleine roiskerapattuine seinineen. Uppsala-talon sisäänkäynnin yläpuolelle sijoituvan julkisivureliefin suunnitteli ja toteutti ke-raamikko Michael Schilkin, jonka käsialaa olivat myös muiden muassa vuotta aiemmin valmistuneet Helsingin kauppakorkeakoulun julkisivureliefit.

Uppsalatalon pihatöiden yhteydessä päiväkodin päiväkirjaan on kirjattu, että samalla kun "talon ympäristöä oli puutarhurit kaunistamassa -- meillekin seimen lapsille laitettiin oma aidattu 'karsina', jossa on kaunis vihreä ruohomatto".

Uppsalatalon asemapiirros vuodelta 1949. Kuvassa on myös vuonna 1943 rakennetun väestönsuojan sijainti merkittynä tontin kaakkoiskulmaan. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

Uppsalatalo 1950-luvulla (Kuva: Teerijoki, 2014)

Uppsalatalon julkisivureliefi

Kaivokadun päiväkodin lapsia rouvasseuran talon pihalla vuonna 1955. Taustalla Uppsalatalon pihanpuoleista julkisivua. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

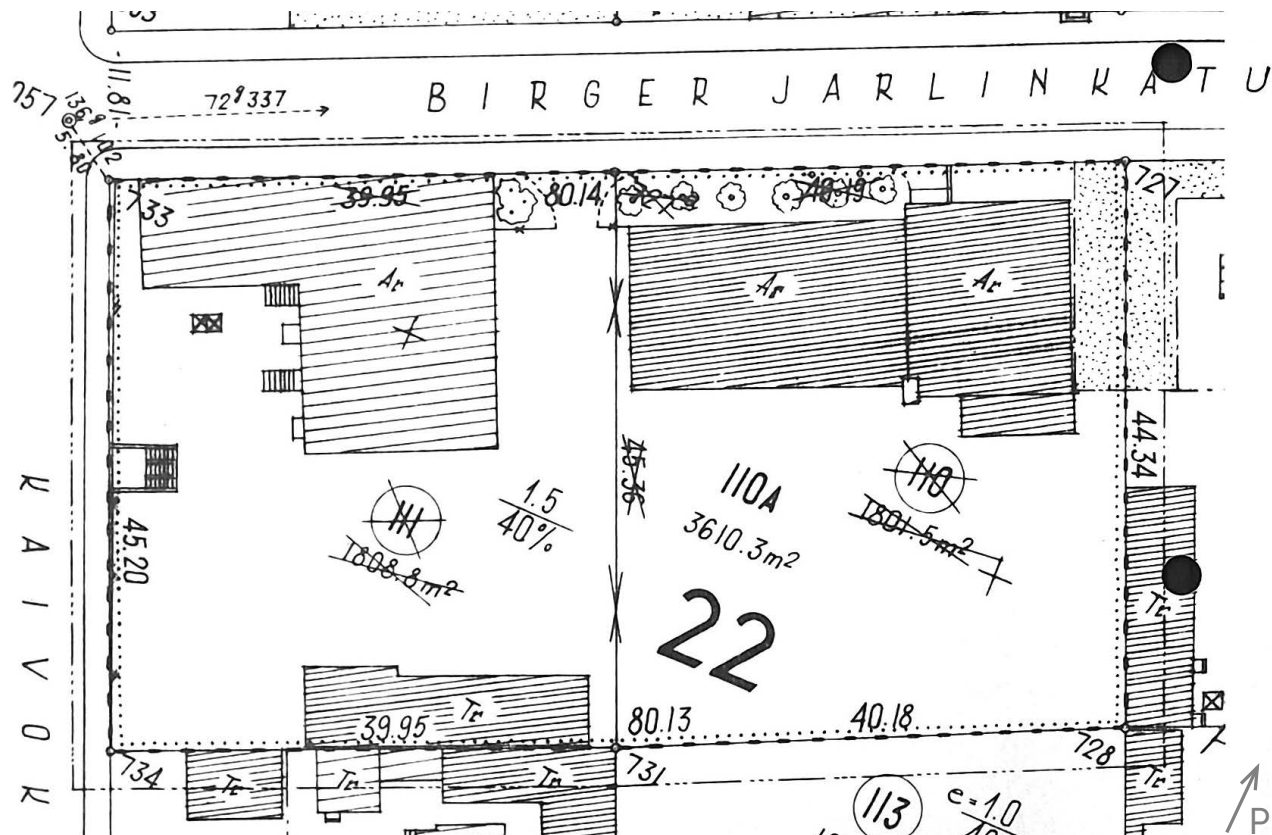
TONTTIEN YHDISTÄMINEN

Vuonna 1965 rouvasseuran talon tontti ja Uppsalatalon tontti yhdistettiin yhdeksi kiinteistöksi sen nykyiseen laajuuteen. On epäselvää, mikä on ollut muutoksen tarkoitus. Pian tonttimuutoksen jälkeen Uppsalatalon länsipäätyyn rakennettiin hissikuilu, joka olisi ulottunut aiemman tontinrajan päälle, ja tämä on voinut riittää tonttien yhdistämisen syyksi.

Tonttien yhdistämiseen liittyvään tonttikarttaan on merkitty Kaivokadulta tontille johtanut portaikko, mutta viimeistään 1970-luvulla kulku Kaivokadulta tontille on päättynyt, ja kulku on ohjattu Birger Jarlin kadun kautta rakennusten välistä. Birger Jarlin kadun ja Kaivokadun kulmaan rouvasseuran talon länsipuolelle jäi kapea kujanne, josta kävellen saapuvia lapsia myös saatettiin päivähoitoon.

Kaivokadun päiväkodin lapsia rouvasseuran talon pihalla 1960-luvulla. Talon kulmalla näkyy, kun lasta saatetaan päiväkotiin Birger Jaarlin kadun ja Kaivokadun risteyksestä talon länsipäädystä. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

Tonttien yhdistämiseen liittyvä kartta ja siihen liittyvät merkinnät vuodelta 1965. Rouvasseuran tontin eteläreunalla on kuvan mukaan vielä se kivinen talousrakennus, jossa ainakin 1930-luvulla sijaitti sauna ja leivintupa. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

TONTIN MUUTOKSET 1900-LUVUN LOPULLA

1900-luvun lopulla tontilla tehdyt muutokset liittyivät pääosin piharakennuksiin, leikkivälineisiin, aitoihin ja istutuksiin. Näitä muutoksia ei ole kovin tarkkaan dokumentoitu tai dokumentteja ei ole tätä selvitystä varten ollut saatavilla. Lisäksi vuonna 1995 rakennettiin rouvasseuran taloon uusi osa, joka muutti rakennuksen muotoa tontilla. Vuonna 1980 tontin eteläpuolelle

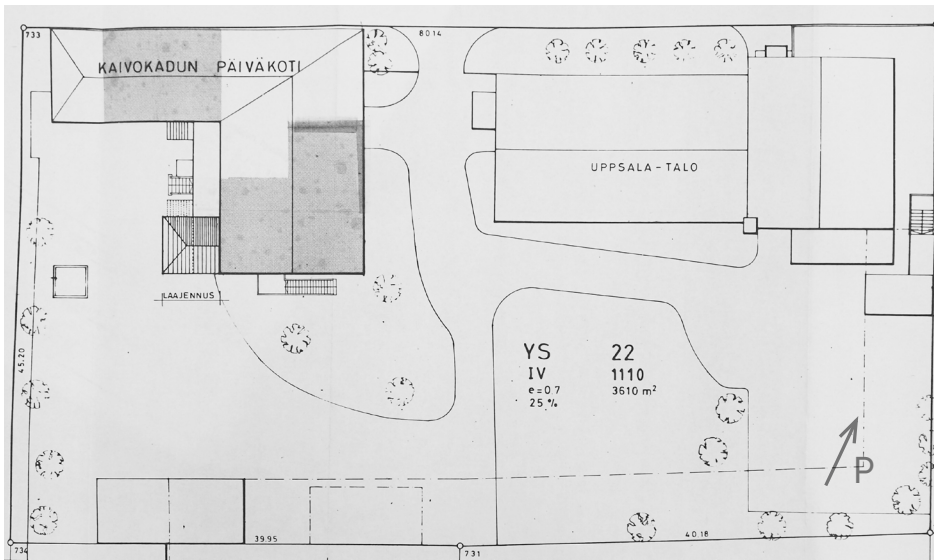

Oletettavasti 1960-luvulla rakennettiin tontille kaksi hirsistä leikkimökkiä, jotka purettiin vuonna 2015. (Vas. kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto. Oik kuva: Hämeenlinnan kaupunki, Tilapalvelut)

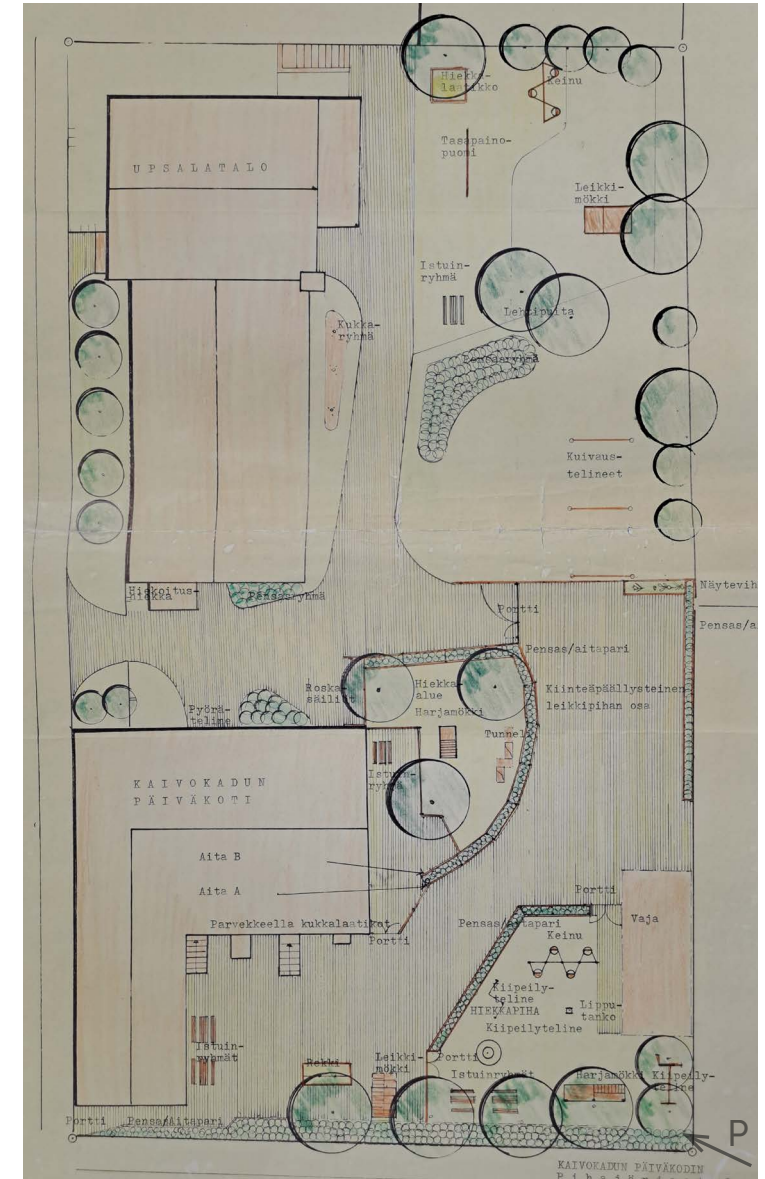
myös rakennettiin kerrostalo, jonka pohjoispääty on kiinni tontin rajassa, ja sekin osaltaan muutti ympäristön luonnetta.

1900-luvun loppupuolella rakennettu ja vuonna 2015 purettu vaja ja katos tontin eteläreunalla kuvattuina vuonna 2014. Takana näkyy vuonna 1980 rakennetun kerrostalon pääty. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunki, Tilapalvelut)

Vuoden 1995 muutostöiden asemapiirros. tummalla osoitettu alueet, joihin kohdistui muutoksia. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

Ajoittamaton pihapiirros luultavasti 1980-luvulta. On epäselvää onko pihaa toteutettu kaikilta osin juuri tällaisena, mutta ainakin rouvasseuran talon eteläpuolella olevat istutuksilla rajatut aluejaot ovat edelleen tämän piirroksen kaltaiset. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

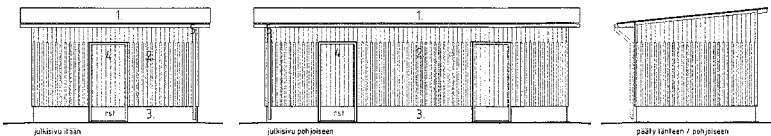
TONTIN MUUTOKSET 2000-LUVULLA

Vuonna 2006 tontille rakennettiin jätekatos, jonka pintamateriaalit tehtiin Uppsalataloon sointuviksi.

Vuosina 2014-2015 piha-alueella tehtiin laajempia muutostöitä, joiden yhteydessä piharakennuksia, leikkivälineitä ja aitoja uusittiin. Tontilta kaadettiin myös useita vanhoja puita. Uusia pihavarastoja rakennettiin kaksi, ja ne molemmat olivat puurakenteisia, mustaseinisiä ja punaovisia. Uudet verkkoaidat sijoituivat

tontin leikkialuetta rajaavien vanhempien puuaitojen sisäpuolelle jakamaan pihaa pienempiin osiin.

Päiväkotitoiminnan loputtua vuonna 2021 poistettiin tontilta leikkivälineet, ja vuonna 2024 tontista myytiin määräala Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle. Kaavamuutoksen myötä on tarkoitus tehdä määräalakauppaa vastaava tonttijako, jolla Uppsalatalo ja rouvasseuran talo eriytetään omille tonteilleen.

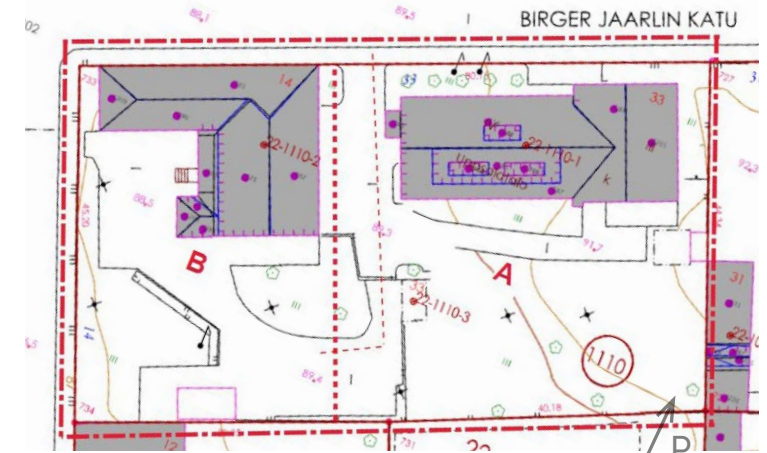

Vuonna 2015 valmistuneiden piharakennusten julkisivupiirroksat. (Kuva: Hämeenlinnan tilapalvelut)

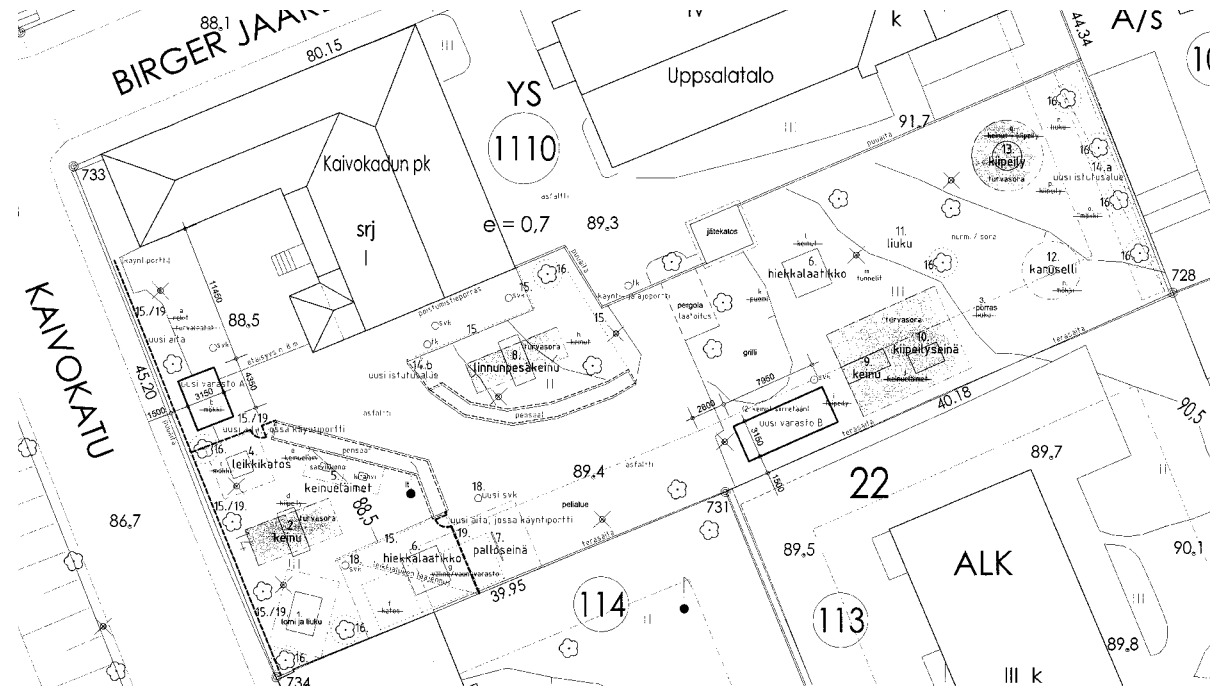

Päiväkodin pihaa kesäkuussa 2014. Piha oli kiinteistön itäreunaan asti päiväkodin käytössä. (Kuva: Hämeenlinnan tilapalvelut)

Päiväkodin pihan muutostöitä koskeva asemapiirros vuodelta 2014. (Kuva: Hämeenlinnan tilapalvelut)

Vuonna 2024 myönnetyn poikkeusluvan asemapiirros, jossa on esitetty tontinmyyntiin liittyvän määräalan jakoviiva sekä ajoraitteen reitti. Varsinaista tonttijakoa ei vielä ole tehty, mutta määräala A myytiin hyvinvointialueelle vuonna 2024. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunki)

ROUVASSEURAN TALON RAKENTAMINEN JA MERKITTÄVÄT MUUTOKSET

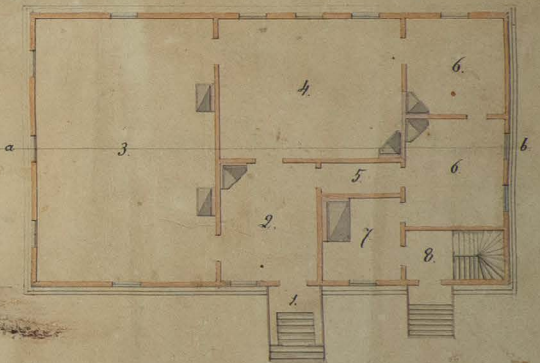
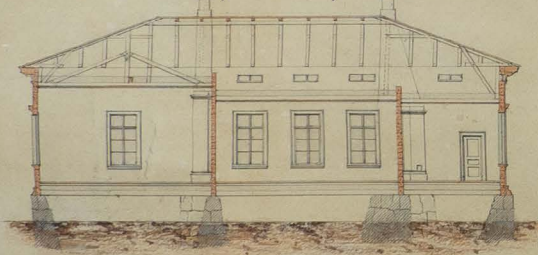
RITNING TILL SMÅBARNNS SKOLA Å TOMTEN N: 38 I TAVASTEHS STAD.

Resolution:
Gillas och fastslåes. Tavastehus Länshövding
den 14. Maj 1858.

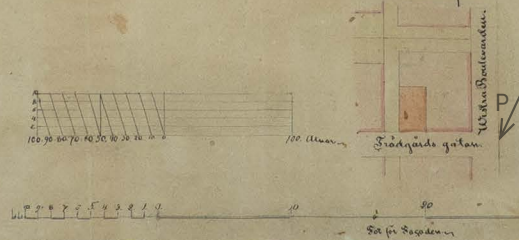
O. Rönneby

Fasade mot Brädgårdsgatan

Genomskärning i a-b

Situationsplan

1. Betsal
2. Sömnings
3. Korol
4. Arbets
5. Korol
6. Sömningsrum
7. Kök
8. Köksföreläsa med trappor till vinden

Rouvasseuran talon alkuperäiset piirustukset vuodelta 1858. Suunnitelmia ei ole signeerattu - suunnitelmapaperissa oleva allekirjoitus on päätös rakennusluvasta - mutta rouvasseuran pöytäkirjat vuosilta 1858 sekä Hämläinen-lehden uutinen 1.10.1858 vahvistavat, että suunnitelmat on piirtänyt arkkitehti Carl Albert Edelfelt. (Kuva: Kansallisarkisto, rouvasseuran arkisto)

ENSIMMÄINEN RAKENNUSVAIHE 1858

Hämeenlinnan rouvasseuran talo rakennettiin vuonna 1858 koulukäyttöön. Rakennuslupa myönnettiin huhtikuussa ja koulun avajaisia vietettiin puoli vuotta myöhemmin 5.10.1858. Koulurakennuksen rakentamista valmisteltiin ja suunniteltiin jo vuonna 1857, mutta tällöin ajateltiin, että koulu tulee sijoittumaan eri puolelle kaupunkia. Koulun piirustukset laati Hämeen lääninarkkitehti Carl Albert Edelfelt. Alunperin suunniteltua tonttia ei lopulta kuitenkaan saatu koulukäyttöön, ja kun alkuvuodesta 1858 venäläinen tukkukauppias Balkoff lahjoitti lopullisen tontin rouvasseuralle, sovittiin aiemmin tehdyt suunnitelmat tälle uudelle sijainnille.

Rakennus oli suorakaiteen muotoinen, ja se sijoittui tontin koillisosaan. Rakennuksessa oli hirsirunko, ja se oli ulkoasultaan ajalleen tyypillistä empireklassismia. Julkisivumateriaalina oli leveä vaakapaneeli, ja väriksi määriteltiin piirustuksissa vaaleanruskea. Ikkunat olivat kahdeksanruutuisia ja sokkeli harmaata epäsäännöllistä graniittia. Katto oli molemmista päistä aumattu. Rakennukseen oli suunnitelmien mukaan tarkoitus toteuttaa peltikatto, mutta, mutta on epäselvää millainen katto lopulta rakennettiin. Huhtikuussa 1858 rouvasseura kirjasi johtokunnan kokouksen pöytäkirjaan, että varat eivät riitä peltikaton ostoon, ja päätettiin anoa Hänen Keisarilliselta Majesteetiltaan lupaa tehdä taloon olki- tai vähintään lautakatto.

Koulutaloon sijoittui kaksi varsinaista opetustilaa, opettajattaren kaksihuoneinen asunto sekä näitä tiloja palvelevat eteistilat, keittiö ja ullakko. Varsinainen suuri opetussali sijoittui rakennuksen pohjoispäättyyn katujulkisivun ikkunoiden taakse. Sali oli rakennuksen muita tiloja korkeampi, ja viisi-ikkunaisena tilana varmasti myös valoisa. Taloon tultiin sisään pitkältä julkisivulta lännestä pihan puolelta. Talon eteläpäädyssä oli holvattu kellari, johon kuljettiin ulkokautta, ja talon yläpohjana oli tyypillinen kylmä ullakkotila, johon tosin johtivat kunnolliset portaat. Jokaisessa huoneessa oli uuni, ja opetussalissa niitä oli kaksi.

Alkuperäinen rakennus on edelleen osa nykyistä kokonaisuutta, ja siitä on säilynyt paljon. Katujulkisivu on säilynyt hyvin alkuperäisen kaltaisena, joskin vaikutelmaa hämää se, että alkuperäinen pääty muuttui 1800-luvun lopun laajennuksen myötä osaksi pitkää julkisivua.

Pohjoispääty alkuperäisissä vuoden 1858 rakennuspiirustuksissa on hyvin samannäköinen kuin tämä osa julkisivusta on nykyään. Kuvassa näkyy myös pihaa rajannut umpinainen puuaita ja portti. (Kuva: Kansallisarkisto, rouvasseuran arkisto)

Rakennuksen alkuperäinen ilme on säilynyt melko hyvin. Kuvassa alkuperäinen pohjoispääty, josta myöhemmin tuli osa pitkää julkisivua. Pilasterit ovat luultavasti myöhemmältä ajalta, koska mutta ne on myös luonnosteltu lyijykynällä alkuperäisten piirustusten päälle.

TALON LAAJENTAMINEN 1895

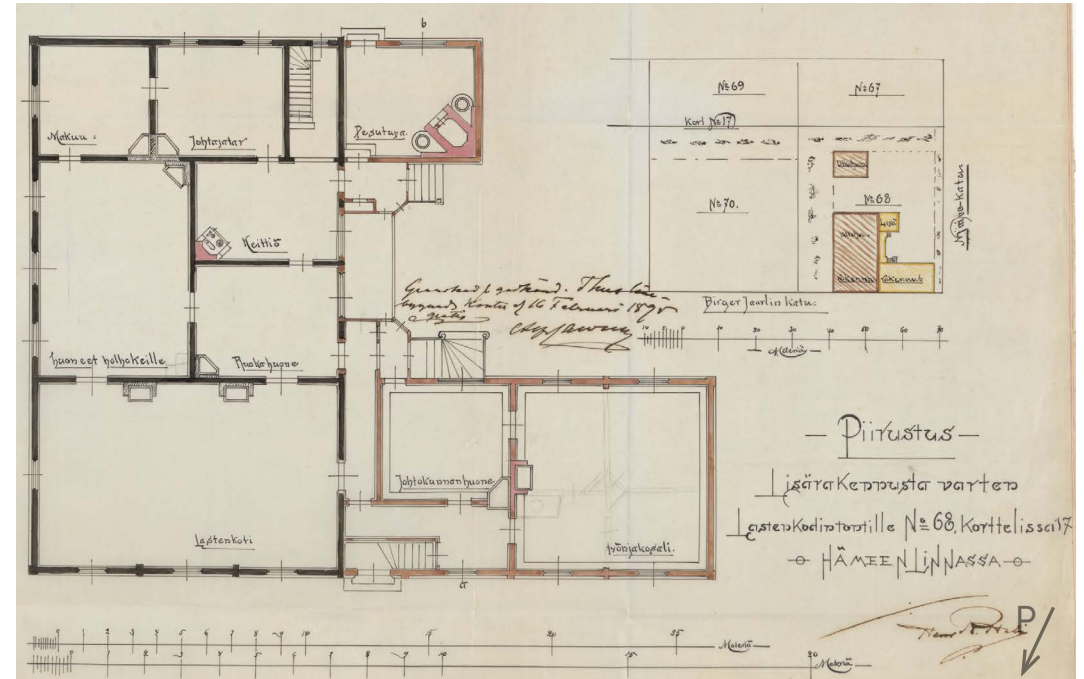
Vuonna 1895 oli varsinainen koulutoiminta talossa lakannut, ja rouvasseura oli perustanut taloon lastenkodin. Lisäksi talossa toimi kuljeskelevien lasten työkoti, ja siellä harjoitettiin myös työnvälitystoimintaa. Tilat olivat ahtaat ja taloa oli tarpeen laajentaa.

Laajennusta varten piirustukset laati arkkitehti Henrik R. Helin, ja laajennuksen myötä vanhasta rakennuksen päädystä tuli osa pitkää itä-länsi-suuntaista katujulkisivua. Katujulkisivu oli keskeissäsymmetrinen ja siitä rytmittivät pilasterit. Julkisivu jakautui horisontaalisesti kolmeen vyöhykkeeseen. Luonnonkivisokkelin päällä oli leveä profiloitu vesilista, ja sen yläpuolella kapeampi ulkoneva profiililista, joka muodosti myös pilasterien jalustat. Ikkunoiden alareunassa kulki niin ikään profiloitu seinälista. Ylhäällä oli melko matala, sileästi laudoitettu attikakerros, jota myös erotti varsinaisesta julkisivupinnasta profiloitu lista, joka kiersi pilasterien yläpäät. Attikavyöhykkeessä oli tasaisin välimatkoin koristeellisia konsoleja suoran räystäään alla, kuten oli ollut jo vuonna 1858. Rakennuksessa oli joka suuntaan aumakatto. Uudessa rakennusosassa se oli hieman alkuperäisen osan kattoa matalampi.

Taloon lisättiin laajennuksen yhteydessä sisäänkäynti kadun puolelle julkisivun keskelle. Kaksi sisäänkäyntiä sijoittui edelleen myös pihan puolelle alkuperäisen rakennusosan länsisivulle. Länsijulkisivulle tehtiin kuisti, ja sisäänkäynnit sekä niiden portaikot siirrettiin alkuperäiseltä paikalta kuis-tin reunoille. Alkuperäinen pääsisäänkäynti muutettiin ikkunaksi.

Huonejärjestelyjä alkuperäisessä rakennusosassa oli luultavasti jo 1870-luvun käyttötarkoituksen muutoksen myötä muutettu niin, että alkuperäisestä koulusalista oli tullut varsinainen lastenkodin päätila ja työsalista "huoneet holhokeille". Vanhoihin opettajattaren huoneisiin talon eteläpäätyyn sijoituivat makuuhuone sekä johtajattaren huone. Keittiötä laajennettiin ja entisestä eteisestä tuli ruokahuone.

Vuonna 1895 rakennettuun pohjoissiipeen sijoittui johtokunnanhuone sekä työnjakosali ja uusiin sisäänkäynteihin liittyviä kulkutiloja. Talon eteläpäätyyn rakennettiin erillinen pesutupa, joka oli kytketty rakennukseen, mutta sinne kuljettiin ulkokautta. Tämä rakennusosa purettiin viimeistään 1930-luvulla. Nykyisin taloon kuuluva tälle paikalle sijoittuva rakennusosa rakennettiin vuonna 1995.

Vuoden 1895 laajennussuunnitelma, jonka on laatinut arkkitehti Henrik R. Helin. Pohja- ja asemapiirros on esitetty siten, että pohjoinen on kuvissa alhaalla. (Kuva: Kansallisarkisto)

Piirroskuva lastenkodin holhokien huoneesta 1870-luvulta. (Kuva: Kansallisarkisto, rouvasseuran arkisto)

Talon rakentamiseen liittyen arkkitehti laati vuonna 1895 listauksen siitä, mitä urakoitsijalta vaadittiin:

"1. Kiviperustus on laskettava puhtaaseen soraan, jos soraa ei ole on perustus laskettava viiden jalan syvyyteen.

2. Sokkeli on tehtävä kiilatusta harmaasta kivistä. Kadun puolelta yhtä paljon ulkona seinästä kuin vanhassa rakennuksessa eli sen kanssa samaan linjaan sekä sisäpuolelta tarvittavissa kohdissa tiilistä reviteerattuna.

3. Niskapuut 8" mäntyparruista ja lattiavasat 6½+9" mäntypuista.

4. Seinähirret pitää oleman veistettyinä runsaasti 6" vahvuisia ja tehtävä 3 1/4" nurkkavarauksilla ja lehtisinkkauksilla.

5. Kattovasat 5+10" kuusipuista ja trossirivat 2+2½" vahvuisia, trossilaudat nolla laudoista, saumain päälle pintarivat ja savivellistä tivistettävät täyteenä on käytettävä sammalia, kuivaa hiekkaa ja höylänpuruja

6. Lattia-aine 2" spontatuista lankuista, isoon saliin on käytettävä saman vahvuisia mäntylankkuja.

7. Kattolaipiolaudat pitää olla 4+½" puolipontattuja ja refflattuja lautoja

8. Kattotuolit 4+5" piiruja joissa ainoastaan 1/3 mitasta saa olla vajaakanttia ja välikattoalusta nollalauodoista.

9. Kattoaineena on käytettävä asfalttihuopaa No 2 Hietaniemen tehtaan teosta..

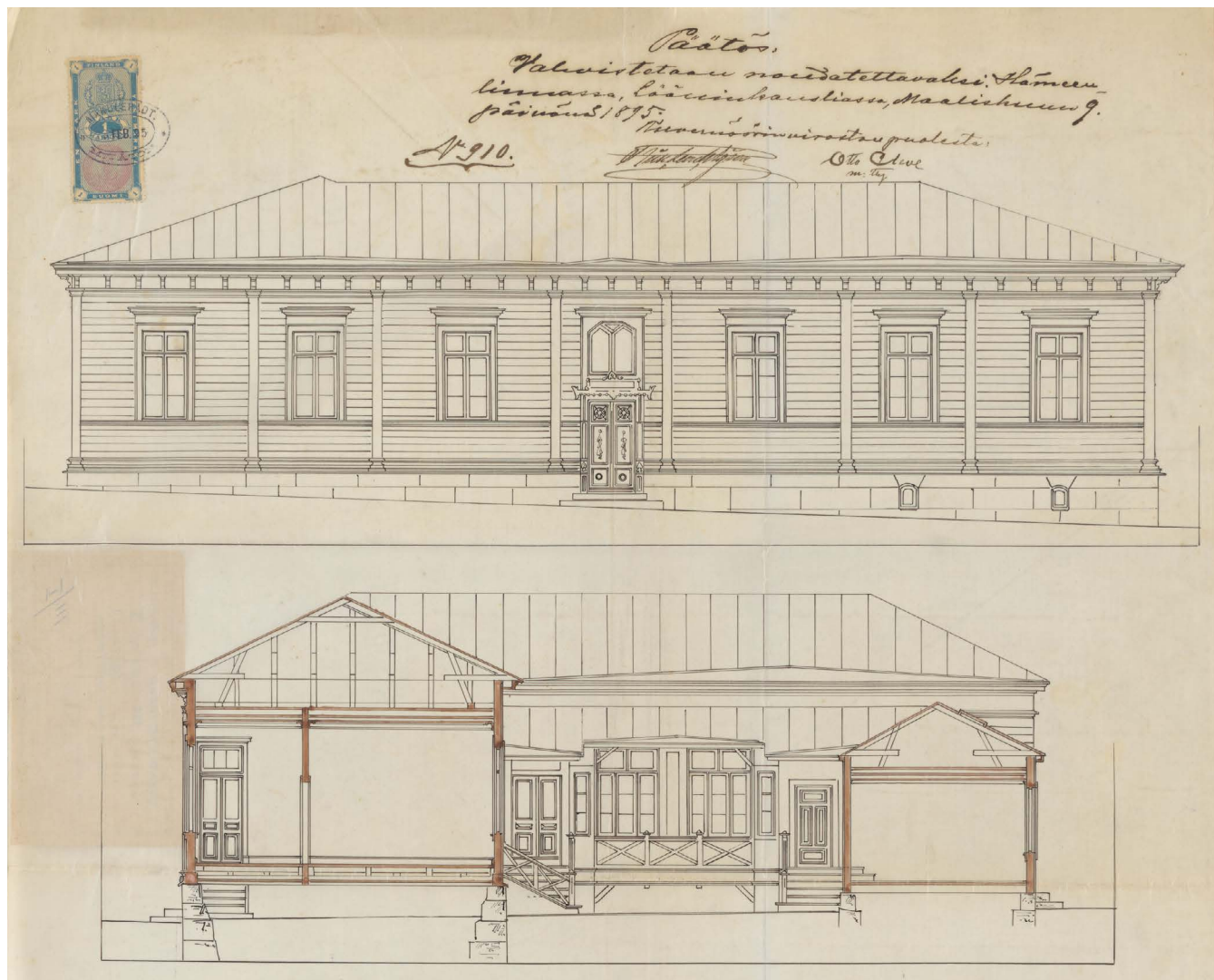
10. Ovien ja ikkunaläpien karmit ulkoseiniin 3" ja sisäpuolisiin 2½" vahvuisia sekä ovien kehyspuut 2".

11. Isot ovet tehtävät puolifranskan listoilla ja pienet ovet neljällä peilillä.

12. Urakoitsian on tehtävä ovien - ikkunan - lattiain ja katon kehyslistat 1"+4½2 aineista.

13. Uunit viisirööriset Hildenin valkoisista kaakelista, sitäpaitsi on urakoitsian hankittava yksi 40 kannun pata joka on kiini muurattava sekä se että vanha pata joka myös on muutettava.

14. Urakkamiehen on kaikki höylätty puuaine pohjamaaliin malaattava fernissa maalilla." (Kansallisarkisto, rouvasseuran arkisto)

Vuoden 1895 laajennussuunnitelma, jonka on laatinut arkkitehti Henrik R. Helin. (Kuva: Kansallisarkisto)

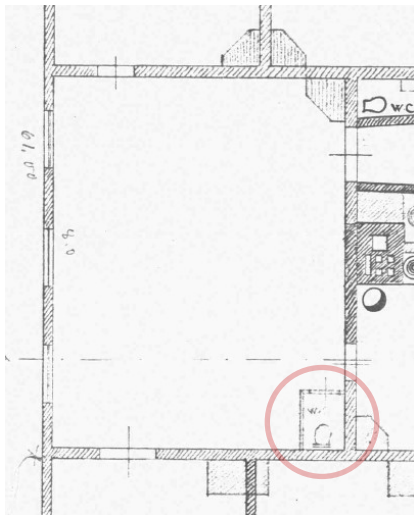
Rouvasseuran talo kuvattuna vuonna 1913. Kuva: Hämeenlinnan kaupunginmuseon valokuva-arkisto, kuvaaja tuntematon.

RAKENNUKSEEN 1900- JA 2000-LUVUILLA TEHDYT MUUTOKSET

TEKNINEN KEHITYS 1900-LUVUN VAIHTEESSA

Jo vuonna 1887 tehtiin päätös, että jos Hämeenlinnaan tulee sähköt, hankitaan rouvasseuran tällöiseen lastenkotiin sähkölamput eteiseen ja pieneen saliin. Sähkövalot tulivat Hämeenlinnaan kuitenkin lopulta vasta 1899, minkä jälkeen sähköjä päästiin asentamaan myös rouvasseuran taloon. Vanhoista hirsiseiniin upotetuista ja ullakolle kulkevista paksuista sähköjohdoista on vielä jäänteitä jäljellä.

Vuonna 1908 Hämeenlinnaan alettiin rakentaa vesi- ja viemäriverkkoa, ja vuonna 1911 laadittiin kustannusarvio rouvasseuran rakennuksen vesi- ja viemäriputkien sekä sisä-wc:n rakentamisesta. Urakkasopimus hankkeesta laadittiin vuonna 1913. Asiakirjoihin on tarkkaan määritelty miten työ tulee suorittaa, ja mitä materiaaleja tulee käyttää. Näistä mainittakoon, että hanat olivat messinkiset ja kiillotetut, ja wc-huoneen valkoisen fajanssin istuinrengas ja kansi olivat kiillotettua pähkinäpuuta.

1910-luvun vesiklosetin sijainti 1930-luvun pohjapiirroksessa. (Kuva: Kaivokadun päiväkot)

1910-luvun veteen ja viemäriin liittyvistä muutoksista ei ole tiettävästi enää jäljellä mitään näkyvää, mutta 1930-luvun pohjapiirroksista näkee, että rakennuksessa on tosiaan jo ennen 1930-luvun muutostöitä ollut vesiklosetti ainakin "holhokeiden huoneen" kulmassa.

Vuonna 1915 lastenkotiin tuli puhelin, jota ensin maksoi johtajatar itse ja vuodesta 1922 puhelinyhtiö lupasi, ettei rouvasseuran tarvitse enää maksaa puhelimen vuosimaksua lainkaan. Puhelin katsottiin hyödylliseksi etenkin onnettomuustilanteissa.

1930-LUVUN MUUTOKSET

1930-luvun alussa Hämeenlinnan rouvasseura lopetti toimintansa, ja talo päätyi Sisälähetysseuran kautta Hämeenlinnan kaupungille. Kaupunki oli jo aiemmin halunnut ostaa talon muutamaa vuotta aiemmin perustetun lastentarhan käyttöön, ja nyt niin tehtiin. 1930-luvun alkupuolella talossa tehtiin tämän myötä myös muutoksia, joita varten luonnokset laati arkkitehti A. Kahman. Rakennus vaati melko perusteellisia sisätilojen korjaus- ja muutostöitä, joihin sisältyi myös keskuslämmityksen rakentaminen.

Talon toiseen kerrokseen tehtiin 1930-luvulla ensimmäisen kerran lämpimiä käytötiloja. Toiseen kerrokseen sijoittui henkilökunnan huone sekä Hämeen Sanomien aikalaisartikkelin mukaan "erityinen huone, jossa erikoisten lämpöjohtojen yläpuolella vaatteet nopeasti kuivavat ja ilmanvaihto on hyvin järjestetty" (Hämeen Sanomat 1931). Tilat sijoittuivat rakennuksen eteläpäätyyn, ja merkittävimmät ulospäin näkyvät muutokset olivatkin se, että rakennuksen eteläpäädyn katto suoritettiin aumakatosta tavalliseksi satulakatoksi ja vuonna 1895 rakennettu pesulasiipi pu-

Rakennus vuonna 1955. Kuvassa näkyy 1930-luvulla rakennuksen eteläpäätyyn muodostunut päätykolmio. Kuistista osa on kuvassa suljettu kankailla, mikä antaa vaikutelman rakennuksen jatkumisesta paikalle, jonne laajennus tehtiin vasta vuonna 1995. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

rettiin. Rakennuksen eteläjulkisivuun muodostui muutoksen myötä päätykolmio.

1895 rakennetusta kadunsuuntaisesta siivestä poistettiin kadunpuoleinen sisäänkäynti, ja sen tilalle tehtiin muiden katujulkisivun ikkunoiden kaltainen kahdeksanruutuinen ikkuna. Siiven länsipäätyyn tehtiin myös Kaivokadulle suuntautuvat ikkunat, joita siellä ei tätä aiemmin ollut. Mikäli rakennuksen eteläosaan oli vuonna 1895 rakennettu lisäosa, purettiin se viimeistään tällöin, ja vuonna 1858 rakennetun rakennusosan länsijulkisivulle tehtiin yhtenäinen ulkokuisti.

Sisätiloissa tapahtui muutoksia ullakkomuutosten lisäksi myös ensimmäisessä kerroksessa. Rakennukseen sijoitettiin tosiaan lastentarha, mutta myös lastenkoti jatkoi toimintaansa. Tilat muokattiin siten, että lastenkodin toiminta jatkui talon vanhimmassa osassa, ja niin sanottu puolipäiväinen lastentarha sijoittui vuoden 1895 siipeen. Eri rakennusosiin kuljettiin eri sisäänkäyntien kautta. Keittiön ja eteisen paikat vaihdettiin keskenään siten, että keittiöstä pääsi molempiin rakennusosiin.

Vuoden 1858 rakennusosassa alkuperäisen pohjoispäädyn suuri opetusali jaettiin kahteen osaan siten, että suurempi osa siitä jäi talon yhteiseksi leikkihuoneeksi ja voimistelu-/juhlasaliksi. Talon koilliskulmaan muodostui toinen lastenkodin asuinhuoneista. Entisestä "holhokkien huoneesta" vanhan osan keskivaiheilla tuli ruokasali, josta pääsi tähän huoneeseen sekä talon kaakkoispäädyssä sijaitsevaan lastenkodin toiseen asuinhuoneeseen. Lastenkotilapsilla oli siis yhteensä kaksi makuuhuonetta - yksi tytöille ja yksi pojille. Keittiön ja eteisen paikkojen vaihtumisen myötä muodostuneen uuden eteisen yhteyteen tehtiin wc-tilat. Rakennuksen eteläpäätyyn rakennettiin lastenkodin johtajattaren huone sekä kylpyhuone, jossa tarvittava vesi lämpesi sähköllä. Kylpyhuoneeseen liittyi myös lääkevarasto.

Vuoden 1895 rakennusosassa eli uudessa puolipäivälastentarhassa väliseinät laitettiin pääosin kokonaan uusiksi. Siipeen muodostui kaksi isoa huonetta sekä päiväkodin eteinen ja wc-tilat, joita varten rakennusosan eteläjulkisivulle avattiin pieni neliönmallinen ikkuna. Lisäksi siivessä oli kanslia ja pieni huone, johon Hämeen Sanomien aikalaisartikkelin mukaan sairastunut lapsi voitiin tarvittaessa eristää. Talon keskivaiheille rakennettiin uusi kellaritila, johon kuljettiin kuistin alta. Kellariin sijoittui pannuhuone ja koksivarasto. Keskuslämmityksen myötä ainakin osa talon vanhoista uuneista purettiin.

Kaivokadun päiväkodin lapsia 1930-luvun puolivälissä. (Kuva: Hämeenlinna-Seura 2004, s. 27. Kuvaaja: E. Rytkönen.)

Muutostöiden valmistuttua pidettiin lastentaloa ratkaisuiltaan modernina ja esimerkillisenä. Siihen käytiinkin tutustumassa muun muassa Tampereelta, ja korjausta kuvailtiin tarkkaan Hämeen Sanomissa. Artikkelissa tuotiin esiin muun muassa tilojen valoisuutta, hillittyä, mutta tehokasta valaistusta sekä hyvää ilmanvaihtoa, ja lisäksi ihasteltiin lapsille soveltuvia pikkukalusteita ja tilojen jakamiseen sopivia siirtosermejä. Lisäksi kiiteltiin keittiötä, jossa valmistauduttiin päivittäin valmistamaan ateria 60 kansakoululapselle, 60 lastentarhalaiselle ja 12 lastenkodin lapselle sekä henkilökunnalle.

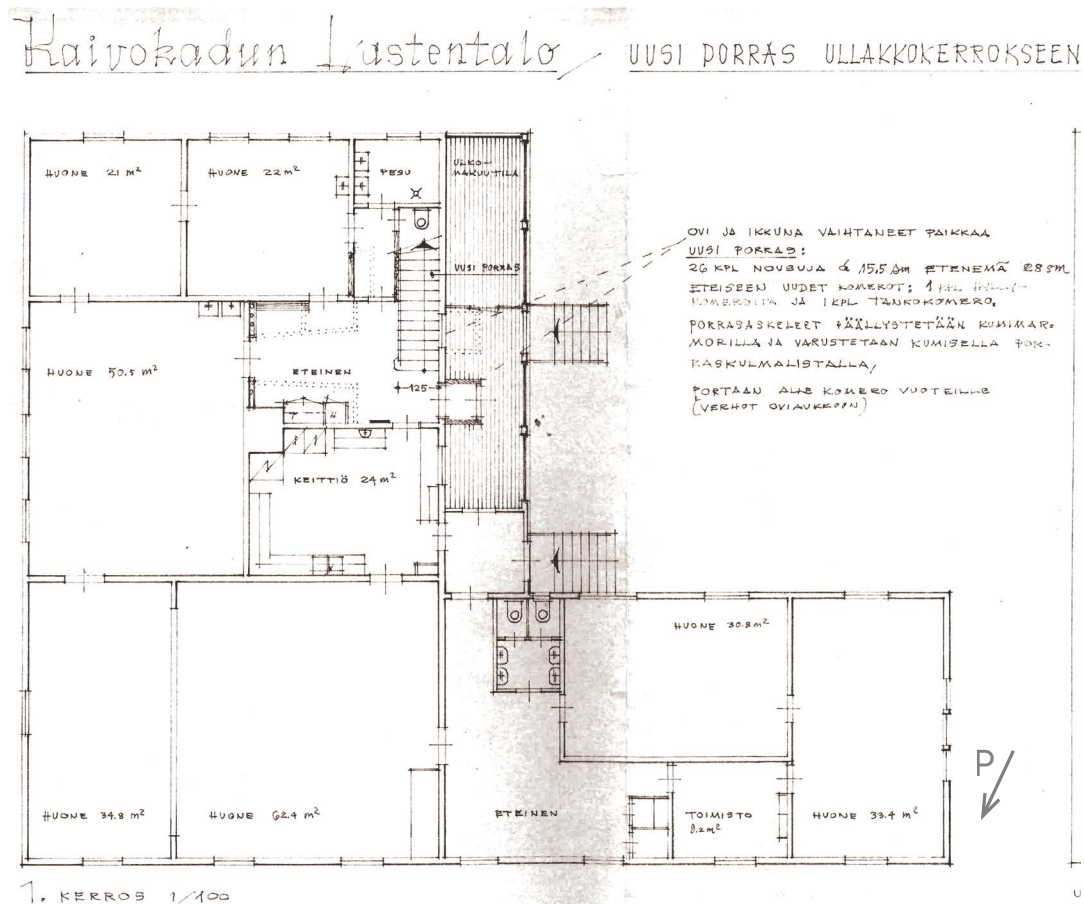

Vauvalan väkeä kuistin portailla vuonna 1949. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto, Välähdyksiä seimestä)

1950-LUVUN MUUTOKSET

Rakennukseen 1950-luvun lopulla tehty muutokset kohdistuivat pääasiassa rakennuksen sisätiloihin. Kylmältä ullakolta muokattiin lisää tiloja käyttötiloiksi, ja muutama 1930-luvun väliseinä purettiin. Tämän muutoksen myötä kerrosten välinen portaikko myös siirrettiin uuteen paikkaan.

Jo ennen näitä muutostöitä oli viimeistään 1950-luvun alussa muutettu 1930-luvulla kahdeksi huoneeksi jaetun alkuperäisen suuren opetussalin väliseinä avattavaksi seinäksi. Luultavasti muutos oli tehty sen jälkeen, kun lastenkotitoiminta päättyi rakennuksessa vuonna 1946. Vuonna 1952 otetuissa kuvissa avattava seinä on jo nähtävissä.

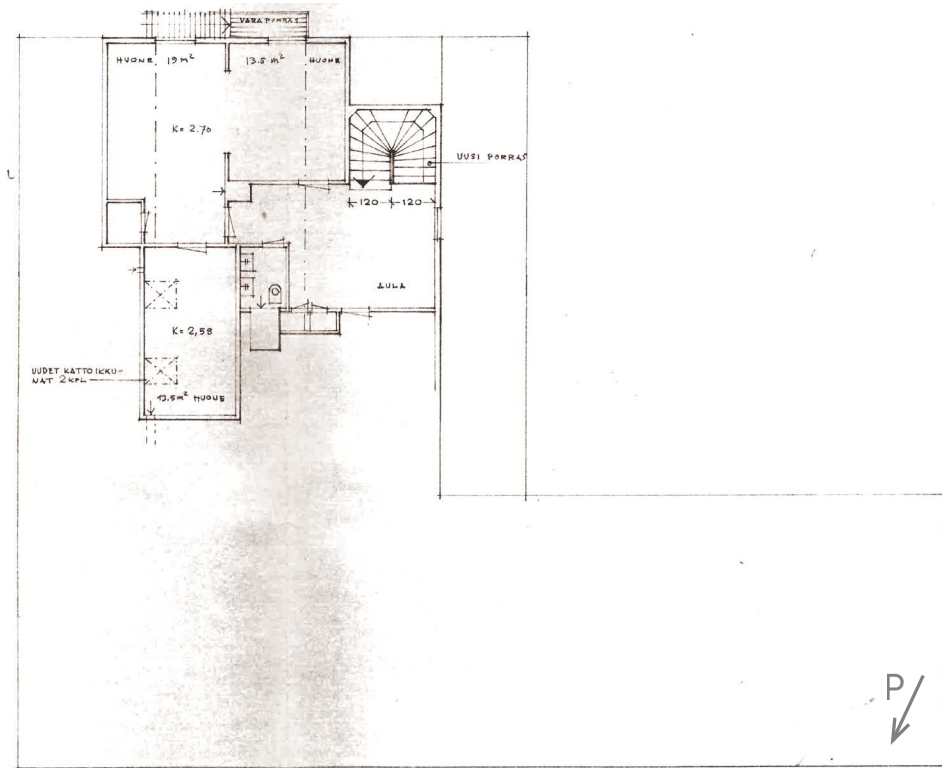
1. kerroksen pohjapiirros vuodelta 1959. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

Vuonna 1952 otetussa kuvassa näkyy vasemmalla entisen opetussalin jaka-va avattava seinä. Talon seinissä oli jo tällöin nykyinen puolipanelointi. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

Vuonna 1960 otetusta pihakuvasta näkee, että kuisti on ollut 1950-luvun lopun muutostöiden ja julkisivusta ulkonevan tuulikaapin rakentamisen jälkeen melko monimuotoinen. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

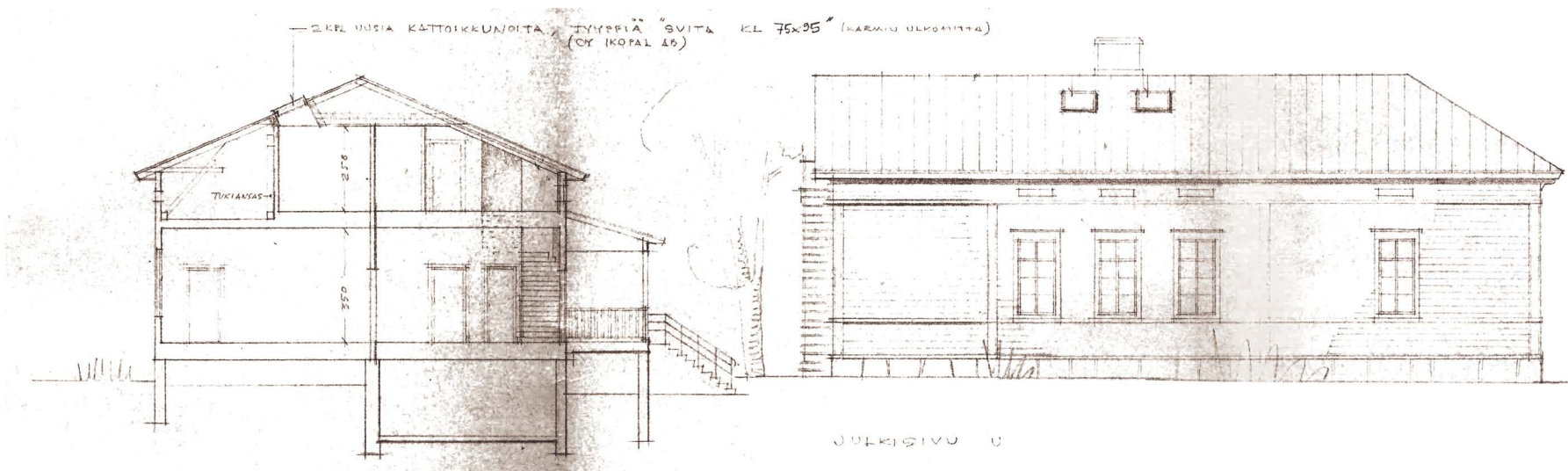
2. kerroksen pohjapiirros vuodelta 1959. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

Uuden sisäportaikon rakentaminen johti muutoksiin rakennuksen länsijulkisivulla, jossa ulko-oven ja ikkunan aukkojen paikat vaihdettiin päittäin, ja rakennuksen pääsisäänkäynti siis siirtyi hieman. Uuden sisäänkäynnin yhteyteen kuistille rakennettiin pieni julkisivusta ulkoneva tuulikaappi.

Ullakolle 1950-luvulla rakennetut lisätilat näkyivät muutoksena myös ulospäin, kun niiden valaisemiseksi katon itälappeelle rakennettiin kaksi lappeensuuntaista kattoikkunaa. Toinen rakennuksen eteläpäätyyn 1930-luvulla tehty ikkuna muutettiin oveksi, jolta tehtiin suoraan pihalle johtava kapea ulkoportaikko varapoistumistieksi.

Puitteet on uusittu, mutta kattoikkunat ovat malliltaan ja asettelultaan yhä vuonna 2025 alkuperäisenlaiset.

Leikkaus- ja julkisivupiirrokset vuodelta 1959. Kuvissa on esitetty uudet kattoikkunat ja päädyn uusi ulkoporras. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

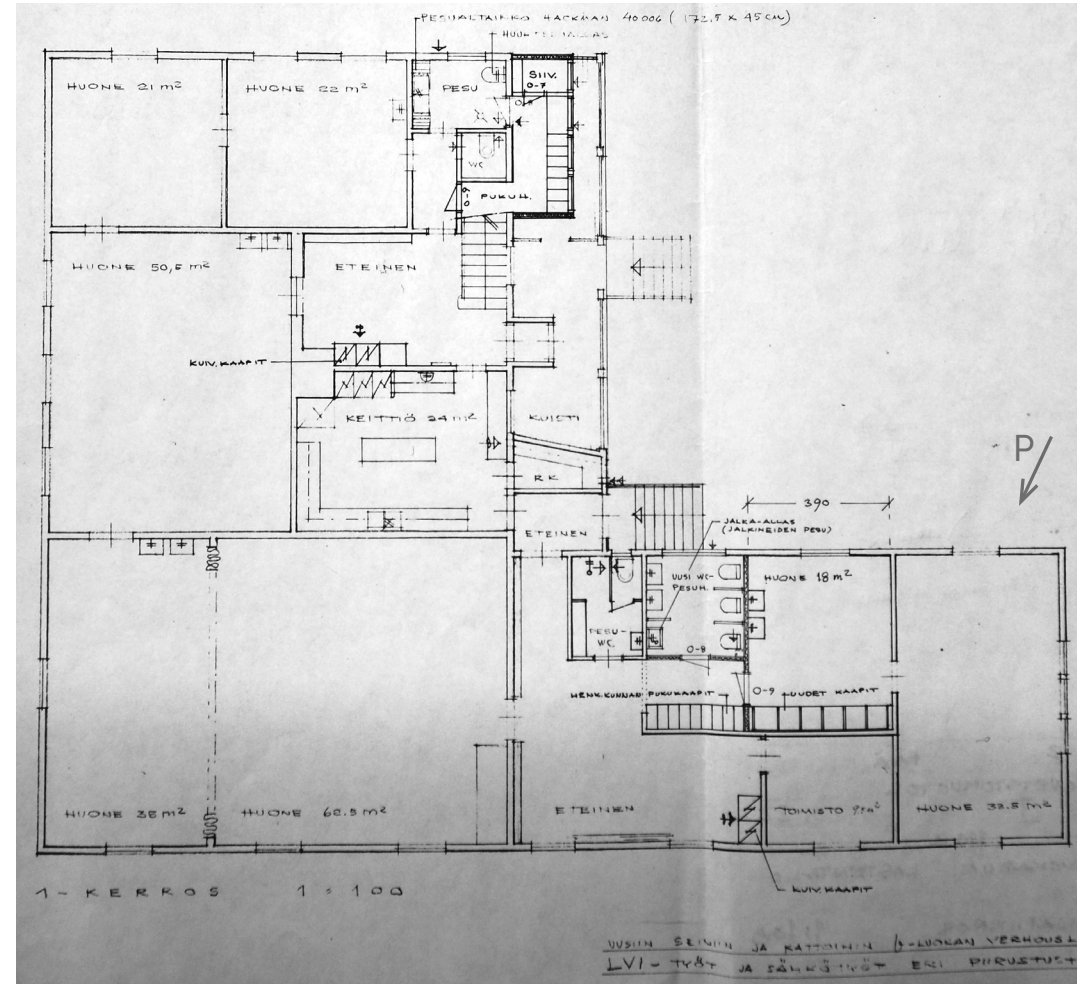
1970-LUVUN MUUTOKSET

1970-luvulla muutoksia tehtiin pääosin sisätiloissa. Suurimmat ulospäin näkyneet muutokset tapahtuivat talon kuistin kohdalla, ja ne on myöhemmin purettu. Rakennuksen eteläpäähän rakennettiin kapea lisäosa, jossa oli länteen suuntautuva 1970-luvulle tyypillinen nauhaikkuna. Lisäksi kuistin pohjoispäättyyn rakennettiin vinoseinäinen ruokakomero keittiön yhteyteen.

Sisätiloissa suurimmat muutokset tapahtuivat kadunsuuntaisessa siivessä, jossa toinen isoista huoneista pilkottiin väliseinillä wc- ja taukutiloiksi.

Kaivokadun päiväkotä 1970-luvun muutostöiden jälkeen. Oikealla näkyy 1970-luvun rakennusosa, jossa on nauhaikkuna. Valokuvassa näkyy myös, että nykyisestä poiketen talon detaljit kuten ikkunoiden vuorilaudat ja julkisivun pilasterit ovat valkoisia ja julkisivut tummemmat. Ikkunoiden puitteet ovat myös tummat. Nykyään detaljit ovat hieman julkisivun pääväriä tummempia ja ikkunanpuiteet ovat valkoiset. (Kuva: kirjasto?)

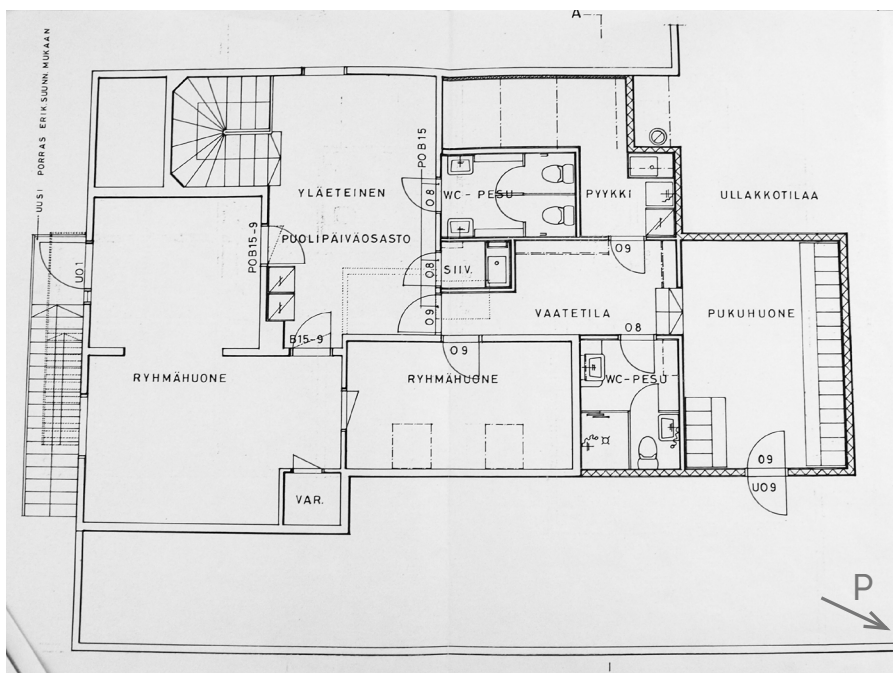

1. kerroksen pohjapiirros 1970-luvulta. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

1980-LUVUN MUUTOKSET

1980-luvun muutokset kohdistuivat pääasiassa rakennuksen sisätiloihin, eivätkä vaikuttaneet rakennuksen ulkomuotoon. Rakennuksen eteläpäädyn toiseen kerrokseen johtava alunperin 1950-luvulla rakennettu ulkortaikko kuitenkin uusittiin entistä pidempänä ja leveämpänä.

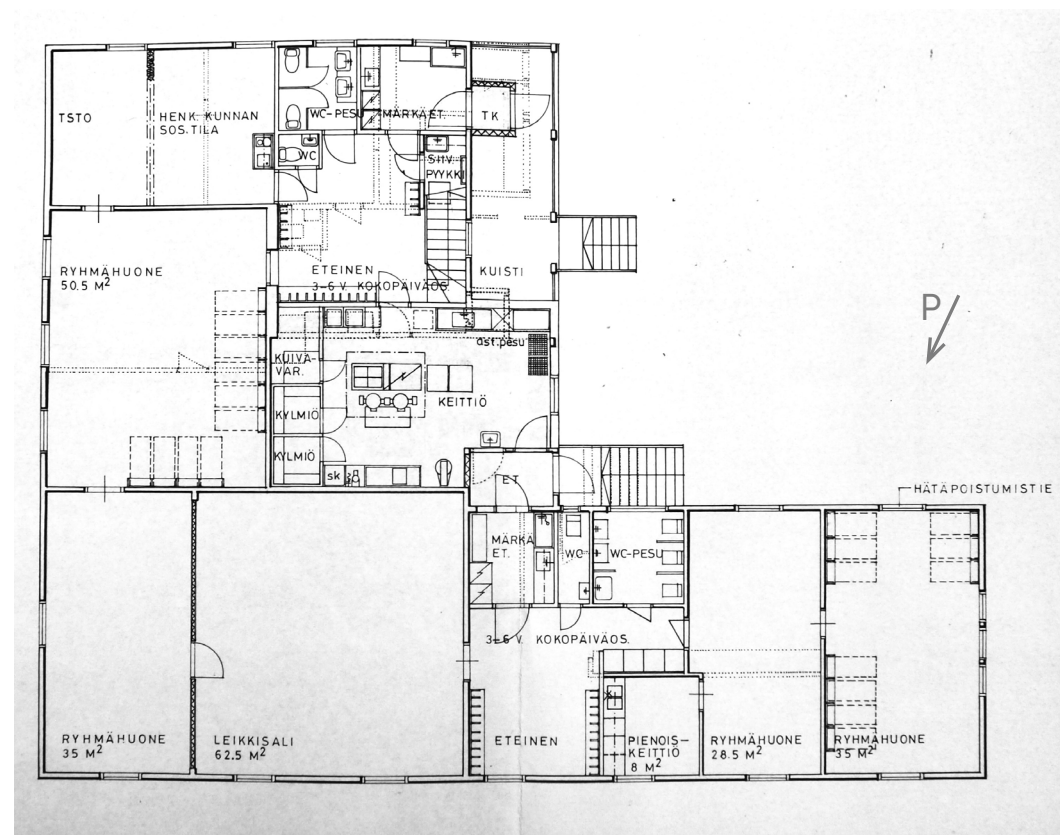
Vuonna 1989 laadituissa lupakuvissa on esitetty paljon sisätilamuutoksia, joista kuitenkin vain osa toteutettiin. Suurimmat muutokset tehtiin toisessa kerroksessa, missä lämpimiä käyttötiloja laajennettiin entistä laajemmalle alueelle ullakolle. Esimmäiseen kerrokseen esitetyistä tilamuutoksista monet toteutettiin vasta 1990-luvun muutostöiden yhteydessä, ja 1980-luvulla toteutettiin näistä ilmeisesti ainoastaan uusi märkäeteinen kuistin pohjoisosan sisäänkäynnin yhteyteen.

2. kerroksen pohjapiirros 1980-luvun muutoksista. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

Yksi toteuttamatta jääneistä 1980-luvulla esitetyistä muutoksista, joka olisi vaikuttanut rakennuksen ulkomuotoon merkittävästi, oli keittiön laajentaminen kuistin puolelle.

1980-luvun kuvista käy ilmi, että rakennuksen itäisellä pitkällä julkisivulla sijaitseva ryhmähuone oli jaettu väliseinällä jossain vaiheessa 1970-luvun muutostöiden jälkeen, koska 1980-luvulla väliseinä, jota missään aiemmissa kuvissa ei ole esitetty, on esitetty purettavaksi. Seinää ei kuitenkaan purettu, vaan se on paikallaan edelleen.

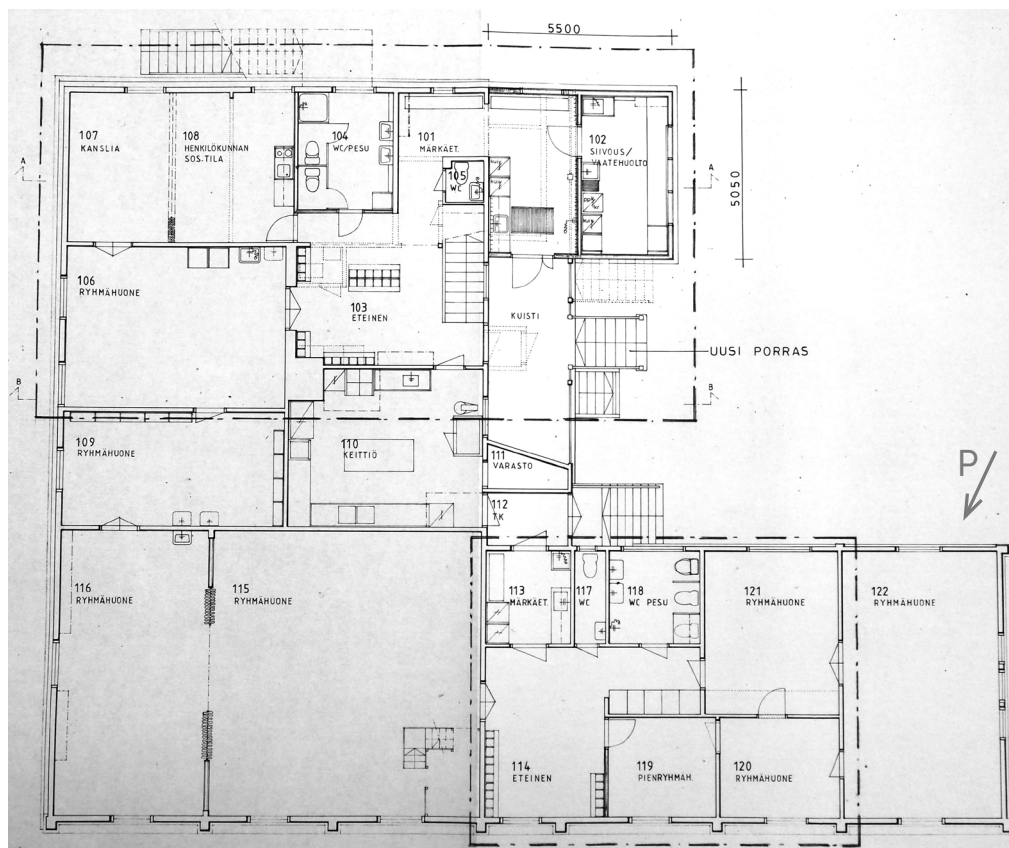
1. kerroksen pohjapiirros 1980-luvulta. Suurin osa kuvassa esitetyistä muutoksista jätettiin toteuttamatta. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

1990-LUVUN MUUTOKSET

1990-luvulla rakennuksessa tehtiin isoja muutoksia kahdessa erässä vuosina 1995 ja 1997.

Vuonna 1995 tehtiin merkittävästi rakennuksen pihanpuoleiseen yleisilmeeseen vaikuttanut muutos, kun rakennuksen eteläosaan rakennettiin uusi rakennusosa, johon sijoittui eteis-, siivous- ja vaatehuoltotiloja. Uusi rakennusosa oli ulkomitoiltaan sellainen, joka esitettiin jo vuoden 1895 kuvissa sata vuotta aiemmin.

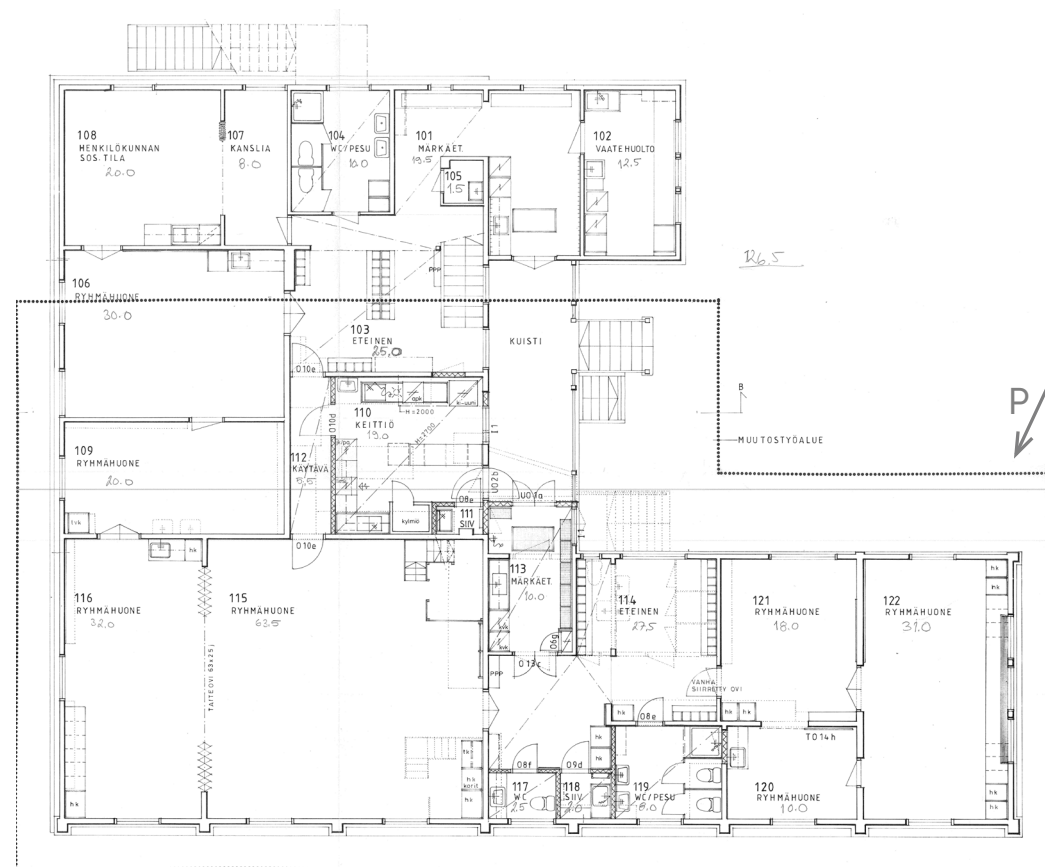
Rakennuksen länsisivulla tehtiin vuonna 1995 myös muita muutoksia. Kuistille johtava portaikko siirrettiin nykyiselle paikalleen, ja 1950-luvul-

1. kerroksen muutospiirros vuodelta 1995. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

la rakennettu pieni tuulikaappi purettiin. Tämän aiemman pääsisäänkäynnin tilalle tehtiin ikkuna. Kuistin sisäänkäynti siirtyi uuteen rakennusosaan. Rakennuksen sisällä tehtiin muutoksia pääasiassa eteis- ja wc-tiloissa.

Vuonna 1997 rakennuksessa tehtiin toistaiseksi viimeinen laajempi peruskorjaus, jonka yhteydessä muutettiin tilajärjestelyjä. Suurimmat ulospäin näkyvät muutokset tapahtuivat jälleen rakennuksen länsisivulla. 1800-luvun lopulta lähtien samalla paikalla rakennuksen eri siipien kulmassa sijainnut kuistin porras purettiin ja sen yläpäässä ollut ovi muutettiin ikkunaksi. Keittiön kuistille ulottunut varasto-osa purettiin, keittiöön tehtiin uusi ulko-ovi ja keittiön ikkunaa siirrettiin. Rakennuksen sisällä keittiötä pienennettiin lisäämällä väliseinä, joka muodosti sisäkäytävän päiväkodin eri tilojen välille. Lisäksi wc-tiloja uudelleenjärjesteltiin ja lisättiin.

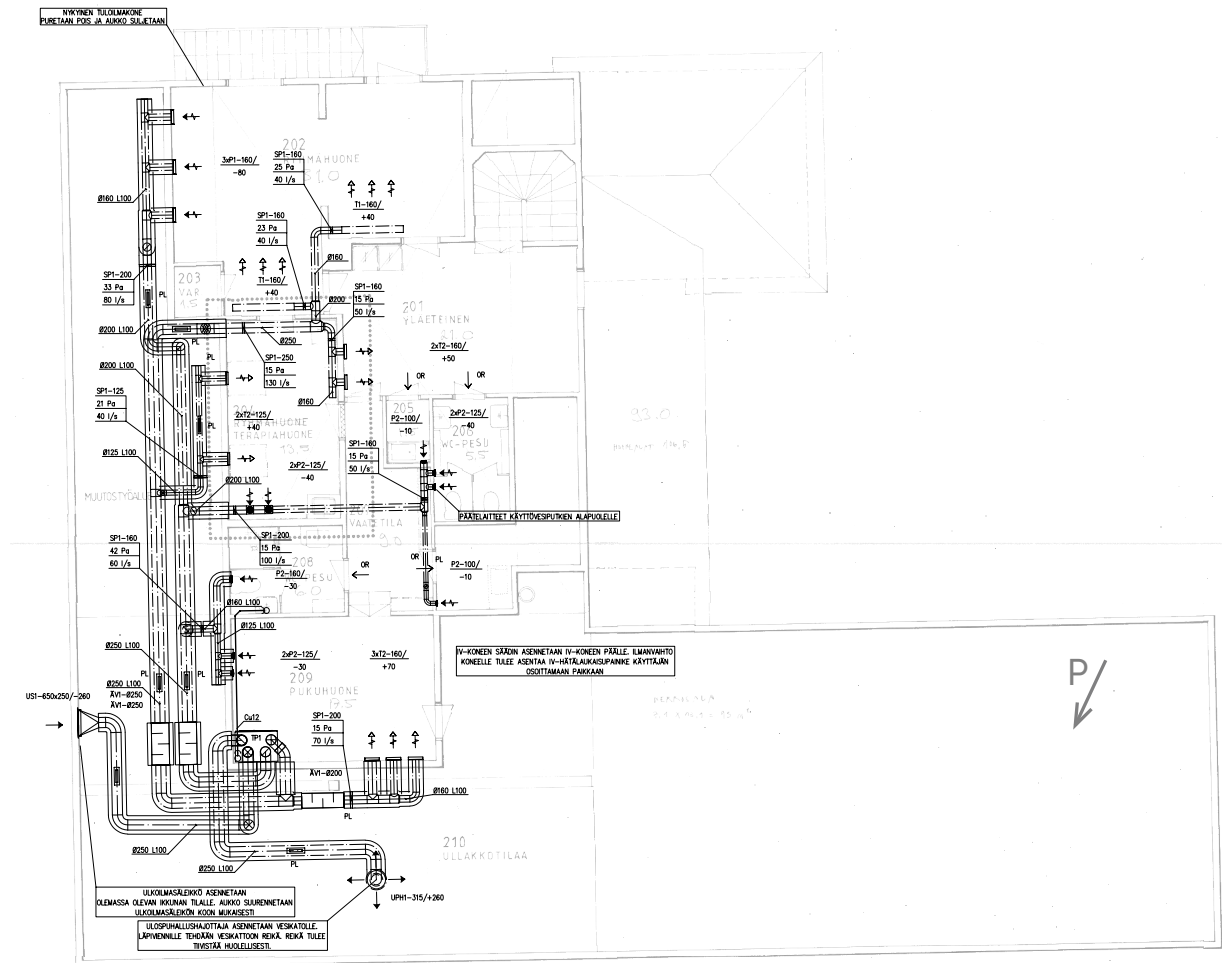
1. kerroksen muutospiirros vuodelta 1997. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunki, Tilapalvelut)

MUUTOKSET 2000-LUVULLA

Vuonna 2021 rakennuksen toisessa kerroksessa tehtiin ilmanvaihtoon liittyviä muutoksia. Myöhemmin samana vuonna rakennuksessa sattui vesivahinko, minkä jälkeen keittiön rakenteet avattiin. Vuoden 2021 lopussa päiväkotitoimintansa rakennuksessa, ja keittiön rakenteet jätettiin paikkaamatta, kun tulevaa käyttöä ei ollut tiedossa. Keittiön nurkasta purettiin myös sinne 1990-luvulla rakennettu kiinteä komero.

2020-luvun ilmanvaihtoputkia rouvasseuran talon ullakolla.

Ilmanvaihtopiirros vuodelta 2021. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunki, Tilapalvelut)

ROUVASSEURAN TONTIN JA RAKENNUSTEN NYKYTILA

Tässä osiossa esitellään rouvasseuran tontin ja rakennusten nykytila. Nykyään olemassa olevien kerrostumien rakennusvuodet on seuraavilla sivuilla esitetty väritettyinä ajoituksaavioina. Nykytilanteen kuvausta on täydennetty valokuvilla ja niihin liittyvillä kuvateksteillä.

Nykytilanteen kuvaus aloitetaan esittelemällä tontin järjestelyt ja rakennusten rakennusajankohdat. Sen jälkeen kerrotaan pihan nykytilasta, minkä jälkeen esitellään tarkemmin rouvasseuran talon nykytila. Nykytilasta kerrotaan pihapiirrosten, julkisivukaavioiden, pohjapiirrosten ja valokuvien avulla.

Rouvasseuran talo keväällä 2025.

Päiväkotilaisia rouvasseuran talon pihalla kesällä 1949 (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

TONTIN NYKYISET RAKENNUKSET

Tontilla sijaitsee kaksi päärakennusta sekä kolme piharakennusta. Rouvasseuran talo sijoittuu tontin luoteiskulmaan, ja se on kiinni katualueen rajassa. Rakennuksen sisäänkäynnit ovat sen länsisivulla tontille kulkuun nähden rakennuksen takana.

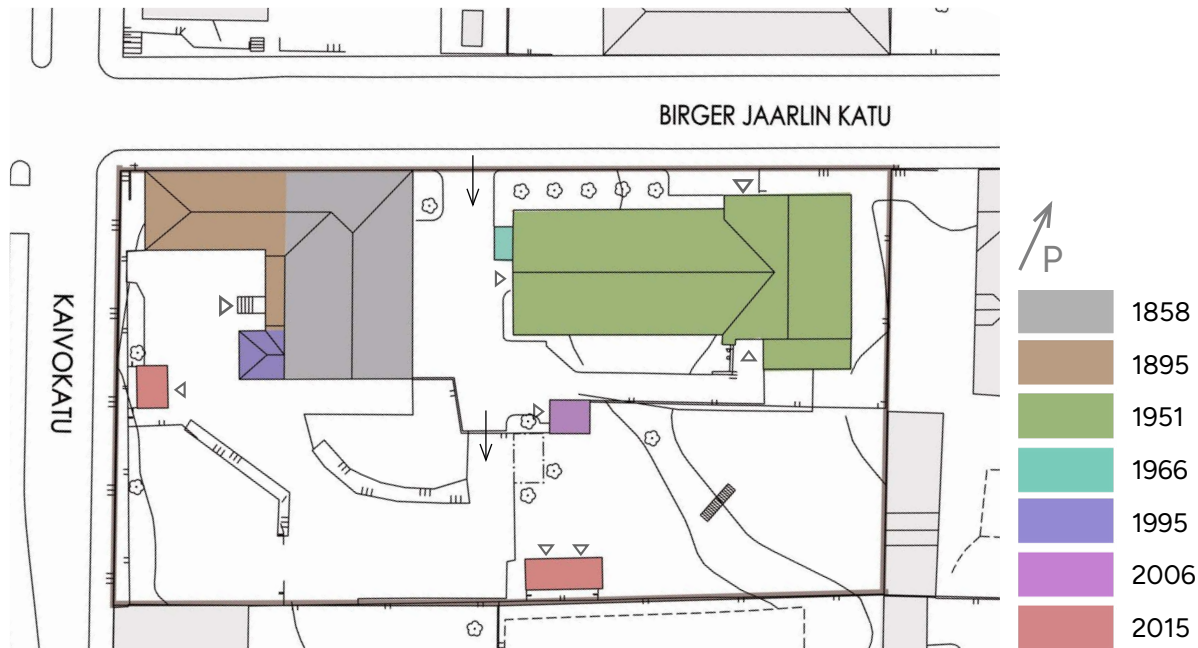
Uppsalatalo sijoittuu tontin koilliskulmaan, ja se on hieman enemmän irrallaan tontin rajoista kuin rouvasseuran talo. Uppsalatalon pääsisäänkäynti sijoittuu Birger Jaarlin kadun puolelle.

Tontilla olevat piharakennukset on kaikki rakennettu 2000-luvulla ja ovat siis verrattain uusia. Vuonna 2006 rakennetun

jätekatoksen materiaali- ja värimaailma on haettu Uppsalatalosta. Loppuvuodesta 2015 valmistuneet mustat ja punaoviset pihavarastot ovat hyvin irrallisia elementtejä verraten tontin muihin rakennuksiin sekä väreiltään että muodoltaan.

Jätekatos vuodelta 2006 sekä Uppsalatalon kulma.

Tontilla sijaitsevat rakennukset rakennusvuosiin sekä naapurikiinteistöjen lähimmät rakennukset, joiden rakennusvuosiin kuva ei ota kantaa. Kuvaan merkitty rakennusten pääsisäänkäynnit sekä kulku tontille.

Uppsalatalon katujulkisivu ja sen takana rouvasseuran talo.

Tontin päärakennukset pihanpuolelta katsottuna.

Vuonna 2015 entisen leikkimökin paikalle valmistunut pihavarasto.

Vuonna 2015 tontin eteläreunalle valmistunut pihavarasto.

PIHA-ALUEEN NYKYTILA

Tontille pääsee tällä hetkellä kulkemaan vain sen keskivaiheilta Birger Jaarlin kadulta. Pihan korko on matalimmillaankin selvästi Kaivokatua korkeammalla, ja katua vasten on tukimuuri. Tontin maanpinta nousee itään, ja tontin kaakkoiskulmassa sijaitsevalle kumpareelle johtaa portaat.

Valtaosa pihasta on ollut päiväkodin leikkipihana, ja leikkipihan alue on kokonaan aidattu verkkoaidalla. Aidattu alue on lisäksi jaettu ai-

doin ja istutuksin erilaisiin alueisiin. Osa tontista on asfaltoitu, ja osa on nurmi- tai hiekkapinnalla. Tontilla sijaitsevan katoksen alla oleva maanpinta on laatoitettu.

Leikkivälineet on poistettu pihalta, mutta siellä on vielä varsinaisten rakennusten lisäksi katos ja grillipaikka. Tontin eteläpuolella sijaitsevat kerrostalot sijoittuvat lähelle tontin rajaa samoin kuin tontin itäpuolella sijaitseva vanha tiilirakenteinen piharakennus.

Tontilla kasvaa muutama suurikokoinen puu, joista kaksi sijaitsee lähellä Kaivokatua ja yksi Uppsalatalon eteläpuolella aidatun alueen sisällä. Pienempiä puita on katoksen ympäristössä. Rouvasseuran talon koilliskulmassa kasvaa myös vanha puu ja Uppsalatalon ja Birger Jaarlin kadun välillä on rivi nuorempia pihlajia.

Vuonna 2024 tehty maakauppa, jossa Uppsalatalo ja määräala kiinteistön pinta-alasta myytiin kaupungilta Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle. Tämä ei vielä näy tontilla konkreettisesti.

Kaavio, jossa on esitetty suuntaa-antavasti se, mikä alue tontista on asfaltoitua ja mikä nurmi- tai hiekkapintaa. Lisäksi kaaviossa on esitetty tontin aidat, pensasaidat ja suurimmat puut. Pisteviiva esittää alustavaa tontinjakoa, jonka itäpuoli on myyty Uppsalatalon tontiksi. Päiväkoti käytti piha-alueenaan aitojen ympäröimää aluetta myös Uppsalatalon eteläpuolella.

Pihaa vuonna 2025.

Rouvasseuran tontti lounaasta Kaivokadulta nähtynä. Tontin vastainen tukimuuri on hieman kallistunut katualueelle päin. Puuaita on ollut saman mallinen jo 1970-luvulla. Etualalla näkyy vuoden 2015 piharakennus ja tontin länsireunan suuret vaahterat.

Tontin itäosa nähtynä tontin keskivaiheilta. Kuvassa näkyy grillipaikka, tontin länsireunan puuportaatt ja eteläreunan pihavarasto vuodelta 2015.

Kulku tontille rouvasseuran talon ja Uppsala-talon välistä.

Tontin lounaiskulmassa on aidoin rajattu entinen leikkialue.

Asfalttoitua kulkualuetta leikkialueiden välillä

Pergola ja roskakatos portin tuntumassa

Jalankulkureitti tontille Birger Jaarlin kadun ja Kaivokadun kulmasta on suljettu verkkoaidalla.

Näkymä lounaiskulman leikkialueelle.

Talon eteläpäädyn pensain rajattu leikkialue

Birger Jaarlin katua reunustavat pihlajat.

ROUVASSEURAN TALON JULKISIVUT

Rouvasseuran talo on etenkin katujulkisivultaan säilynyt hyvin sen kaltaisena, miksi se 1800-luvulla kahdessa vaiheessa rakennettiin. Seuraavilla sivuilla esitellään ajoituskaavioiden avulla julkisivu kerrallaan, miltä ajalta mikäkin nykyisen julkisivun osa on. Ikkunoiden ja muun aukotuksen sekä muun muassa katon muutokset on merkitty kaavioihin vain siinä tapauksessa, jos niiden paikat ovat vaihtuneet ottamatta kantaa siihen onko puitteet tai materiaali uusittu

Kaikki rakennuksen ikkunat ullakon ikkunoita lukuunottamatta on uusittu nykyaikaisiksi, mutta

muutos on tehty rakennuksen alkuperäistä yleisilmettä kunnioittaen. Kaiken kaikkiaan rakennuksen julkisivuihin kohdistuneet muutokset on pääosin kautta aikojen tehty siten, etteivät ne merkittävästi heikennä rakennuksen alkuperäistä arkkitehtuuria ja yleisilmettä. Sokkelissa ja julkisivuvuorauksessa vaikuttaa olevan säilynyt myös paljon alkuperäistä materiaalia.

Tämän selvityksen puitteissa ei ole tutkittu rakennuksen kuntoa, mutta silmämääräisesti arvioituna nämä alkuperäiset materiaalit vaikuttavat olevan hyvässä kunnossa.

Rouvasseuran talon itä- ja pohjoisjulkisivut kesällä 2025.

Rouvasseuran talon piha ja osa etelä- ja länsijulkisivusta vuonna 1948, kun talossa toimi lastentarha. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto, R. Sortila)

Viereistä kuvaa vastaava kohta pihasta ja julkisivuista kuvattuna keväällä 2025.

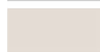
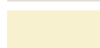
JULKISIVU POHJOISEEN

Rakennuksen pohjoiseen suuntautuva katu-julkisivu on säilynyt melko hyvin 1800-luvun lopun asussa, ja se on suojeltu asemakaavalla vuonna 1981.

Julkisivu antaa vaikutelman yhdellä kertaa valmistuneesta pitkästä ja matalasta empiretyylinisestä kokonaisuudesta, mutta kuten aiemmin tässä selvityksessä on kerrottu, on se rakennettu kahdessa osassa. Yksityiskohdista on luettavissa, missä menee vuosien 1858 ja 1895 rakennusosien raja. Vanhempi julkisivuvuoraus on tehty leveämmästä vaakapaneelista ja luonnonkivisokkeli on uudempaa epäsäännöllisempi. Nämä yksityiskohdat viestivät siitä, että julkisivulaudoitus ja sokkeli ovat todennäköisesti alkuperäisiä. Saumapeltikatto on alkuperäisen suunnitelman mukaista materiaalia, mutta uudempi.

Viimeisimmät suuret muutokset pohjoiseen julkisivun sijoitteluun tehtiin 1930-luvulla, jolloin katu-julkisivulta poistettiin vuonna 1895 rakennettu sisäänkäynti ja se korvattiin ikkunalla.

Yksikään pohjoisjulkisivun ikkunapuitteista ei ole alkuperäinen, mutta aukotus, vanhat mittasuhteet ja yksityiskohdat on säilytetty, ja julkisivun vanhaa ilmettä on kunnioitettu.

	1858
	1895
	1930-luku

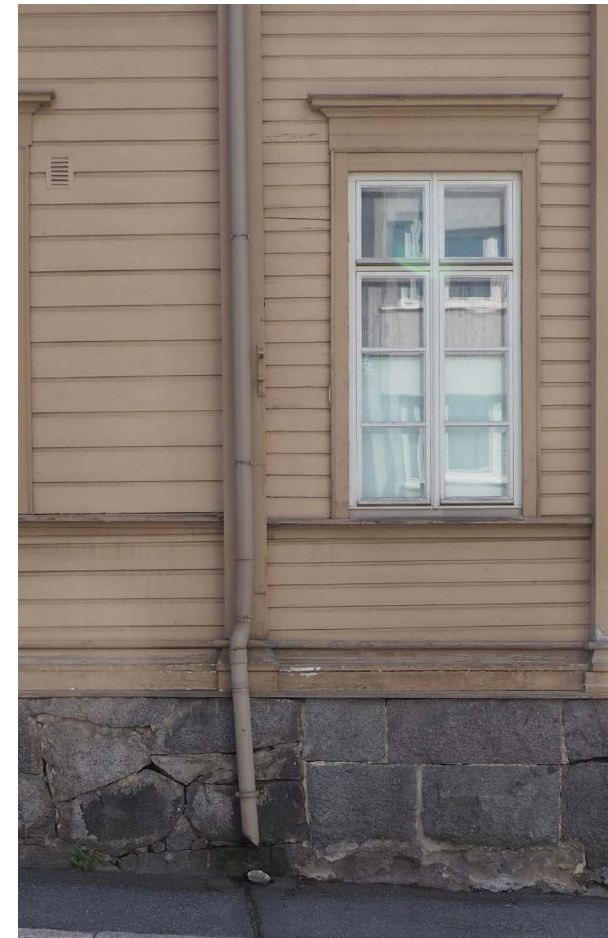
Uusin julkisivupiirros pohjoisjulkisivusta on 1930-luvulta. Sen pohjalta on laadittu ajoituskaavio, jossa näkyy merkittävimmät siihen tehdyt muutokset. Värittämätön osa julkisivusta on edelleen lähes alkuperäisessä asussaan. (Pohjakuva: rouvasseuran talosta löytynyt kopio)

Rouvasseuran talon pohjoisjulkisivu vuonna 2025.

Pohjoisjulkisivun julkisivulaudoituksen leveydestä ja sokkelikivien muodosta on erotettavissa kohta, jossa vuoden 1858 rakennusosa vaihtuu uudempaan. Kapea pilasterien väli on osin 1930-luvulta, jolloin kadunpuoleinen sisäänkäynti poistettiin. Sen oikealla puolella sokkeli ja julkisivun puuosat ovat vuodelta 1895.

Pohjoisjulkisivun ikkuna ja detaljeja

Rakennuksen siipien kattojen korkeusero näkyy pohjoiseen vain kaukaa katsottuna. Attikakerroksen nikkarityyliisiä konsoleita ja muita julkisivundetaljeja

Pilasterin alaosan ja listoituksen detaljeja.

JULKISIVU ITÄÄN

Rakennuksen itäjulkisivu on alkuperäisen vuoden 1858 rakennusvaiheen pitkä julkisivu.

Suurin itäjulkisivun muutos on 1930-luvulta, jolloin rakennuksen eteläpääty suoristettiin. Katto muuttui tällöin etelässä aumakatosta satulakatoksi. 1930-luvulla poistettiin myös itäjulkisivun vasemmanpuoleisin ikkuna, ja se siirrettiin rakennuksen eteläpäätyyn.

1950-luvulla itäjulkisivun katolle lisättiin kaksi kattoikkunaa ja talon eteläpäätyyn tehtiin kapea ulkoporras, joka johti suoraan toiseen kerrokseen. Tämä porras uusittiin leveämpänä ja pidempänä 1980-luvulla.

Vaikka itäjulkisivu on rakennuksen vanhimmalta ajalta, on sitä kenties pidetty jossain määrin sekundäärisenä. Se ei suuntaudu suoraan kadulle, ja se on aina jäänyt sisäänkäynniltä katsoen talon taakse. Vasta 1960-luvulla kulku tontille muuttui siten, että rakennusta alettiin lähestyä tämän itäjulkisivun vieritse. Rakennusta ei idästä pääse katsomaan kokonaisuutena kaukaa, koska se on melko lähellä Uppsalatalon päätyä.

Jossain vaiheessa lupakuvissa esitetyistä muutoksista erillään, on yhtä ikkuna-aukkoa pienennetty ilmanvaihtoremontin yhteydessä. Lisäksi seinustalle on lisätty kattotikkaat, ja katolle on lisätty ilmanvaihtoon liittyviä hormoneja. Ensimmäisen kerroksen ikkunat on uusittu pääosin vanhan mallin mukaisesti, mutta ullakon ikkunat ovat alkuperäisiä.

	1858		1980-luku
	1930-luku		ajoittamaton
	1950-luku		

Uusin julkisivupiirros itäjulkisivusta on vuodelta 1959. Ajoituskaavio on laadittu sen päälle. (Pohjakuva: Hämeenlinnan rakennusvalvonnan arkisto)

Rouvasseuran talon itäjulkisivu vuonna 2025.

Itäjulkisivun leveä julkisivuvuoraus ja epäsäännöllinen sokkeli ovat 1850-luvulta. Myös ullakon ikkunat ovat alkuperäisiä.

Julkisivuvuorauksen saumoista on hienovaraisesti huomattavissa kohta, josta ikkuna on poistettu 1930-luvulla.

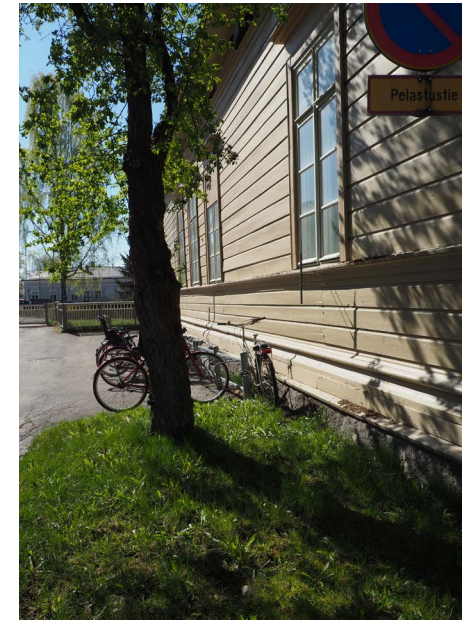
Rouvasseuran itäjulkisivu suhteessa Uppsalatalon päätyyn. Rakennusten välissä on tontille ja rouvasseuran talon sisäänkäynneille johtava kulkuväylä.

1. kerroksen ikkunat on uusittu vanhan mallin mukaan. Yhden ikkunan ylimmät puitteet on korvattu levyllä ja ilmanvaihtokanavalla.

Osa ullakon ikkunoista on poistettu ja jäljellä on verkotetut aukot. Talotikkaan ikä ei ole tiedossa. Päädyn poistumistieporras rakennettiin ensimmäisen kerran 1950-luvulla, mutta nykyinen porras on 1980-luvulta.

Julkisivu toistaa katujulkisivun aiheita, mutta on sitä yksinkertaisempi ja sekundäärisempi. Talon nurkalla julkisivun edessä kasvaa puu.

JULKISIVU ETELÄÄN

Eteläjulkisivun päätyosa on rakennuksen alkuperäisen osan pääty. Se on ensimmäisen kerroksen osalta vielä aukotukseltaan ja materiaaleiltaan pääosin alkuperäisen kaltainen, mutta muuten muutoksia on eteläjulkisivulla tehty paljon eri vuosikymmenillä.

Merkittävä muutos tapahtui 1930-luvulla, kun aumakaton suoristamisen myötä eteläjulkisivuun tuli toinen kerros. Toisessa kerroksessa julkisivuvuoraus onkin paljon alempaa kerrosta kapeampaa. 1930-luvulla rakennuksen kaakkoiskulmassa sijaitsevan huoneen ikkuna myös siirrettiin idästä tälle julkisivulle.

1950-luvulla toinen toisen kerroksen ikkunoista muutettiin oveksi, ja julkisivun edustalle rakennettiin ulkoportaikko, jota 1980-luvulla levennettiin ja pidennettiin.

Vuonna 1995 eteläpäätyä levennettiin uudella matalammalla rakennusosalla, joka mitoiltaan vastasi vuonna 1895 piirrettyä pesulasiipeä. Huomattavasti kapeampi lisäosa oli rakennettu tälle paikalle jo 1970-luvulla, mutta se purettiin vuoden 1995 laajennuksen yhteydessä.

Etelästä katsoen taka-alalle jäävän vuonna 1895 rakennetun siiven eteläjulkisivu on yleisilmeeltään säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Muutoksia on tehty vain kuistin ja sitä lähimmän pienen ikkunan kohdilla.

Kaikki etelään suuntautuvat ikkunat on uusittu.

	1858		1950-luku
	1895		1980-luku
	1930-luku		1995

Uusin julkisivupiirros eteläjulkisivusta on vuodelta 1995. Ajoituskaavio on laadittu sen päälle. Vuoden 1995 rakennusosan taakse jää kuisti ja 1930-luvulla tehty pieni ikkuna. (Pohjakuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

Rouvasseuran talon eteläjulkisivu vuonna 2025.

Rakennuksen eteläpääty on kokoelma muutoksia eri aikakausilta. 1930-luvun päätykolmio ja alunperin 1950-luvulla rakennettu ulkoporras ovat muuttaneet alkuperäistä yleisilmettä paljon. Vuoden 1995 rakennusosa eteläjulkisivun jatkeena muodostaa selvästi oman kokonaisuutensa.

1930-luvun päätykolmiossa on käytetty paljon alemman kerroksen julkisivupaneelia kapeampaa vaakalaudoitusta.

Kun kattoa korotettiin ja 2. kerros rakennettiin 1930-luvulla tehtiin julkisivulle todennäköisesti kaksi samanlaista kuusiruutuista ikkunaa. Ikkunan koristelistat on säilytetty, mutta portaan rakentamisen myötä vasemmanpuoleiseen aukkoon vaihdettiin ovi 1950-luvulla. Nykyinen ovilehti on luultavasti aikaisintaan 1980-luvulta, jolloin nykyinen porras on rakennettu.

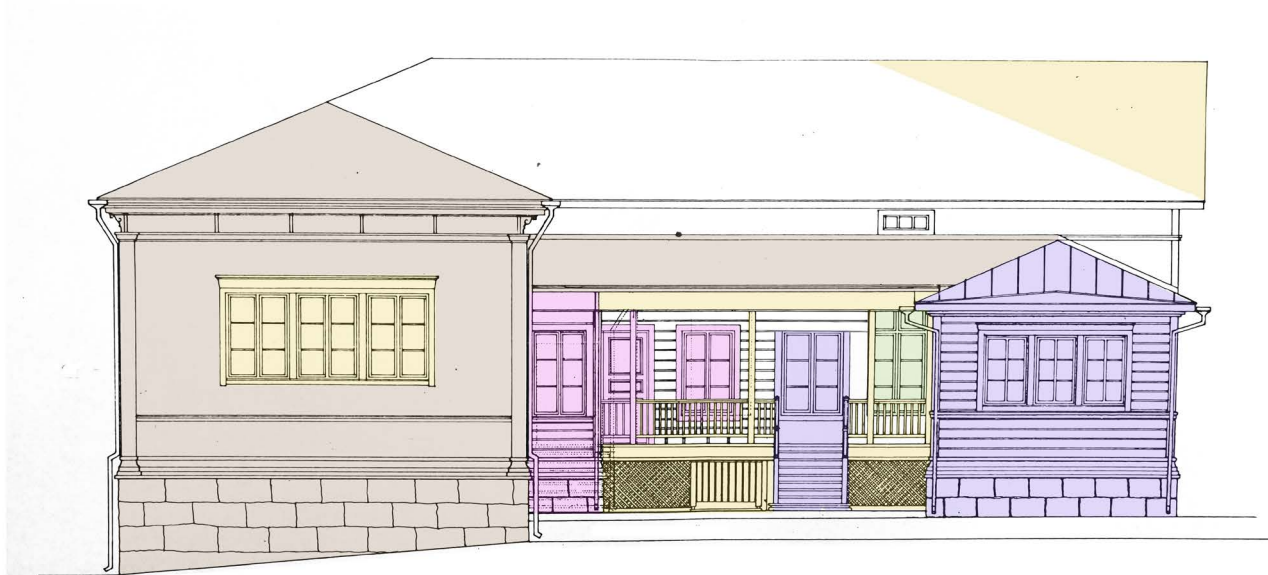
1890-luvulla rakennetun siiven eteläjulkisivu on säilynyt melko hyvin alkuperäisen kaltaisena. Pieni neliönmallinen ikkuna rakennusosien kulmassa on 1930-luvun wc-tilaan aikanaan tehty ikkuna. Kuistin alueen viimeisimmät muutokset ovat vuodelta 1997, jolloin myös kulmassa sata vuotta sijainnut ulkoporras purettiin.

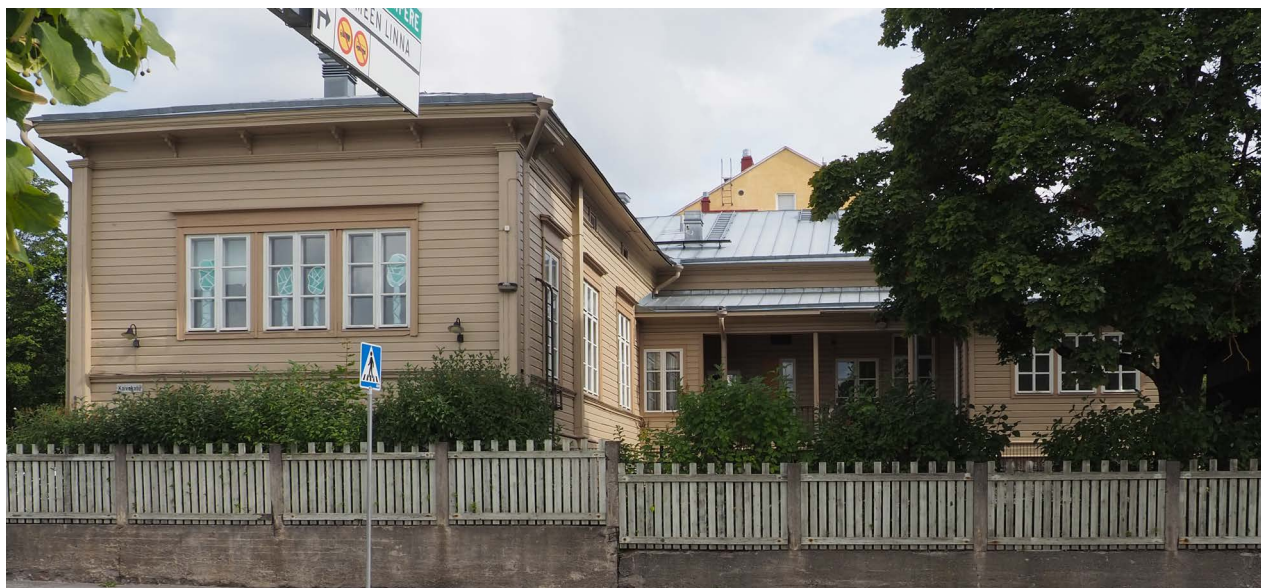
Kohta, jossa vuosien 1858 ja 1995 rakennusosat kohtaavat. Rakennusosat sopivat toisiinsa, mutta yksityiskohdissa on havaittavissa selviä eroja mm. julkisivuvuorauksessa ja luonnonkivisokkelissa. Myös detaljit on rakennettu hieman eri tavoin, ja niitä on uudemmassa rakennusosassa vähemmän.

Vuonna 1995 rakennetun rakennusosan panelointi ja detaljit jäljittelevät vanhaa, mutta niitä ei ole kaikilta osin yhtä huolella tai perinteisin tavoin rakennettu. Julkisivupanelointi on myös vanhasta rakennusperinteestä poiketen sahattua eikä höylättyä puutavaraa.

Uusin julkisivupiirros länsijulkisivusta on vuodelta 1997. Ajoituskaavio on laadittu sen päälle. (Pohjakuva: Hämeenlinnan tilapalvelut)

Rouvasseuran talon länsijulkisivu Kaivokadulta nähtynä kesällä 2025.

JULKISIVU LÄNTEEN

Rakennuksen länsijulkisivu on kautta aikojen muuttunut rakennuksen julkisivuista eniten, ja siinä on jäljellä vain vähän täysin alkuperäisiä osia. Vanhinta kerrostumaa ovat seinä ja sokkeli kuistin takana, mutta myös kuistin seinän vuoraus on todennäköisesti uusittu 1990-luvulla.

Rakennuksen sisäänkäynnit ovat aina sijainneet rakennuksen länsijulkisivulla, ja 1800-luvun lopulta noin 1960-luvulle saakka tontille myös saavuttiin Kaivokadulta tästä suunnasta johtavaa portaikkoa pitkin. Julkisivun länsipääty on vuodelta 1895, mutta se oli alunperin ikkunaton. Myös vanhimman rakennusosan eteen lisätty kuisti on alunperin toteutettu vuoden 1895 laajennuksen yhteydessä.

1930-luvulla rakennuksen länsipäätyyn lisättiin kolme ikkunaa. Tällöin myös vanhimman rakennusosan aumakatto suoritettiin eteläpäädyssä, ja kuisti laajennettiin koko vanhan siiven länsijulkisivun mittaiseksi. 1930-luvulta ovat peräisin nykyisen kuistin kaiteen muoto ja kuistin alaosan ritilät.

Kuistin ja sisäänkäyntien ympäristö on muuttunut eniten. 1950-luvulla vaihdettiin oven ja ikkunan paikkoja ja lisättiin myöhemmin purettu tuulikaappi. 1970-luvulla tehtiin niin ikään myöhemmin purettu laajennus eteläpäätyyn. Vuonna 1995 rakennettiin nykyinen eteläosan laajennus sekä uusi portaikko kuistille, ja yksi ovista muutettiin ikkunaksi. Vuonna 1997 poistettiin toinen kuistin portaita, ja sen yläpäässä oleva ovi muutettiin ikkunaksi. Lisäksi kuistilla tehtiin muutoksia keittiön oven ja ikkunan osalta.

1858	1950-luku
1895	1995-luku
1930-luku	1997-luku

Vuonna 1895 rakennetun kadunsuuntaisen siiven länsipääty, johon tehtiin ikkunat 1930-luvulla.

Vuonna 1995 rakennetun rakennusosan länsipääty jäljittelee sitä sata vuotta vanhemmaa katujulkisivun länsipäätyä.

Länsijulkisivun kuistin alue on aikojen saatossa kokenut lukuisia muutoksia, kun sisäänkäyn-
tejä ja ikkunoita on siirrelty lähes jokaisen rakennukseen kohdistuneen muutostyön yhtey-
dessä. Nykyinen kokonaisuus myös näyttää siltä, ettei sitä ole kokonaisuutena tai kerralla
suunniteltu, vaan muutokset on tehty kulloisenkin tarpeen mukaan. Kuistin kaide ja sen ala-
puoliset ritilät ovat 1930-luvulta. Ullakon ikkuna ja kuistin yläpuolinen panelointi ovat materi-
aaliltaan länsisivun vanhimpia elementtejä.

1895 rakennetussa länsipäädystä on korkea luonnonkivisokkeli

Kuistin porras

Länsijulkisivun seinää kuistin alla kellarin oven vieressä

Rakennuksen pääsisäänkäynnit sijoittuvat nykyään kuistin pätyihin ei-
vältä alkuperäiseen tapaan länsijulkisivulle. Seinäpanelointi on sahattua
puutavaraa, ja vaikuttaa siltä, että se on uusittu kuistin takaseinällä sa-
malla, kun vuoden 1995 uusi rakennusosa on toteutettu. Kuistin lattia ja
katto ovat oletettavasti vanhemmalta ajalta.

ROUVASSEURAN TALON SISÄTILAT

Kuten aiemmin tässä selvityksessä on kuvattu, on rakennuksessa sen lähes 170-vuotisen historian aikana tehty paljon muutoksia kulloisenkin aikakauden käyttötarpeen mukaan. Alkuperäistä rakennusta on laajennettu, tilajärjestelyjä on muutettu, isoja huoneita on pilkottu väliseinillä, ja erityisesti eteis- ja wc-tiloja on muokattu monesti.

Lukuisista muutoksista huolimatta on alkuperäisiäkin rakenteita vielä melko paljon jäljellä. Seinä-, katto- ja lattiapinnoista lähes kaikki on vuosien varrella uusittu, mutta on hyvin mah-

dollista, että uusittujen materiaalien alla on vielä jäljellä vanhoja pintoja. Tätä ei kuitenkaan tämän selvitystyön puitteissa ole tutkittu.

Seuraavilla sivuilla esitellään kerroksittain ajoituskaaviot, joissa on jäsennelty miltä ajalta mikäkin rakenne on. Ikkunoiden ja ovien muutokset on merkitty vain siinä tapauksessa, jos niiden paikat ovat vaihtuneet ottamatta kantaa siihen onko itse ikkunanpuite tai ovilehti uusittu. Lisäksi kerrosten tiloista merkittävimpiä on esitelty valokuvina.

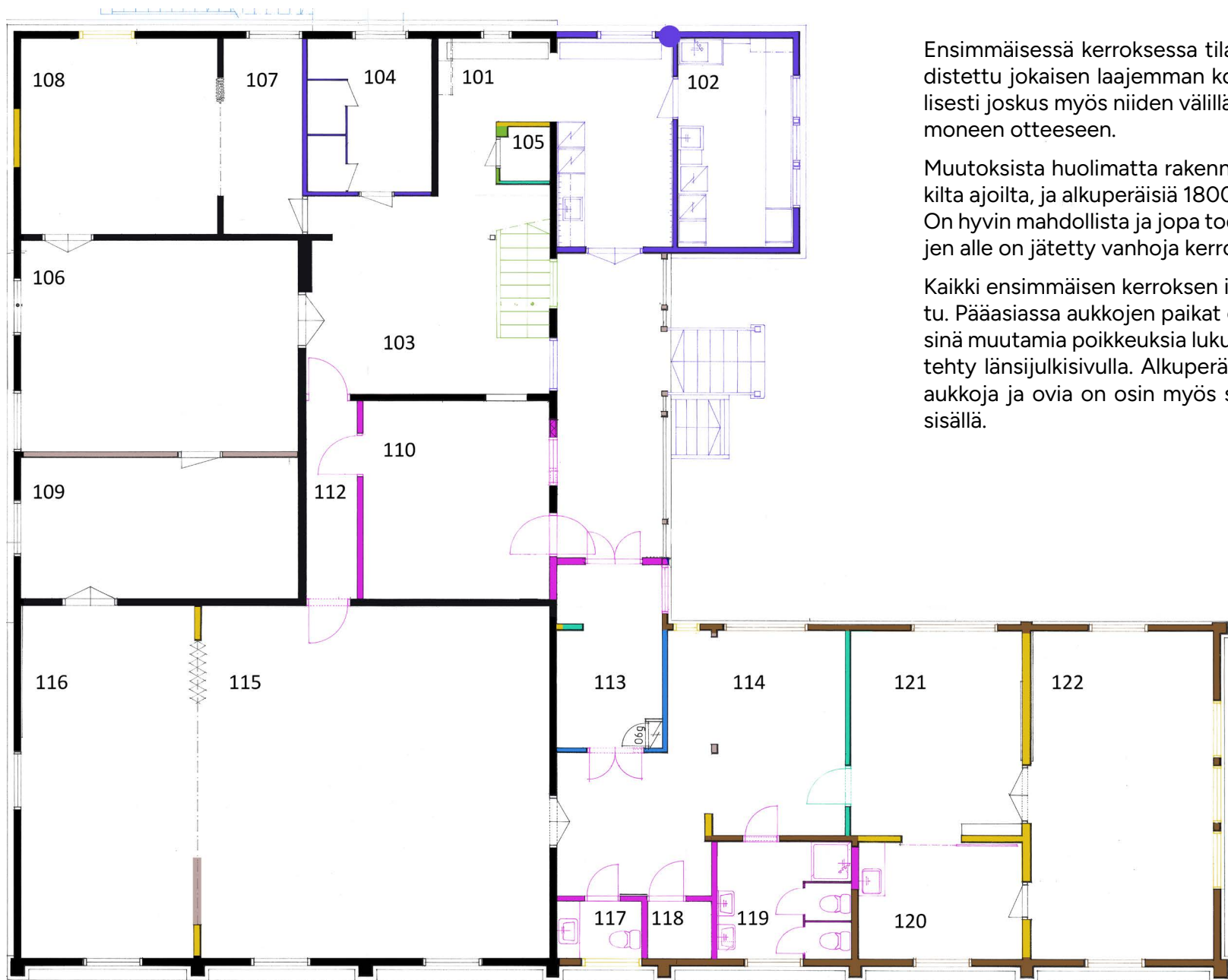
Lastentarhan lapsia ja opettaja 1940-luvulla. Monissa seinissä on yhä tällainen puolipanelointi, ja myös kuvan täysranskalaisia peiliovia on säilynyt. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

Entiseen rouvasseuran koulun opetussaliin sijoittunut avattavalla väliseinällä jaettu päiväkodin sali vuonna 1955. (Kuva: Hämeenlinnan kaupunginarkisto)

Sama tila ja uudempi samaan kohtaan sijoittuva paljeoviseinä vuonna 2025.

1. KERROS

Ensimmäisessä kerroksessa tilajärjestelyjä on jossain määrin uudistettu jokaisen laajemman korjaustyön yhteydessä, ja mahdollisesti joskus myös niiden välillä. Myös pintoja on uusittu varmasti moneen otteeseen.

Muutoksista huolimatta rakennukseen on jäänyt kerrostumia kaikilta ajoilta, ja alkuperäisiä 1800-luvun hirsiseiniä on jäljellä paljon. On hyvin mahdollista ja jopa todennäköistä, että uusittujen pintojen alle on jätetty vanhoja kerrostumia.

Kaikki ensimmäisen kerroksen ikkunat on jossain vaiheessa uusittu. Pääasiassa aukkojen paikat ovat kuitenkin pysyneet alkuperäisinä muutamia poikkeuksia lukuunottamatta. Eniten muutoksia on tehty länsijulkisivulla. Alkuperäisiä väliovia on jäljellä paljon. Ovi-aukkoja ja ovia on osin myös siirrelty ja uudelleenkäytetty talon sisällä.

	1858
	1895
	1930-luku
	1950-luku
	1970-luku
	1980-luku
	1995
	1997
	ajoittamaton

1. kerroksen ajoituskaavio, joka on laadittu uusimman, vuoden 1997 pohjapiirroksen päälle, ja siinä on käytetty vuoden 1997 tilanumeroita. (Pohjakuva: Hämeenlinnan tilapalvelut)

1. KERROKSEN TILOJA

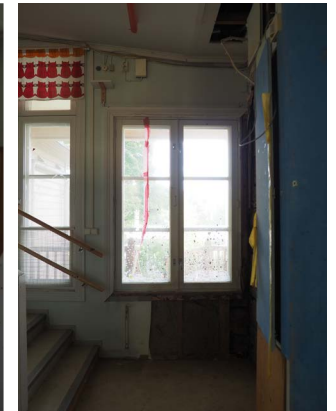
Tilat 115 ja 116 sijoittuvat alkuperäisen koulusalin kohdalle ja niiden välillä on paljeovi. Tilassa 115 on edelleen rakennuksen korkein huonekorkeus, mutta tilan 116 katto on alaslaskettu. Seinissä on ollut puolipanelointi jo ainakin 1940-luvulla.

Tilat 106 ja 109 muodostivat pitkään yhtenäisen tilan, jossa alunperin oli koulun työsalin, sitten lastenkodin lasten asuinhuone ja lopulta päiväkodin ryhmähuone.

Keittiötilasta 110 on purettu iso osa pintamateriaaleista sekä ruokakomero vuoden 2021 vesivahingon kuivatuksen yhteydessä. Paljastuneista hirsiseinistä näkee hyvin eri aikakausina tehtyjä aukotuksen muutoksia länsijulkisivulla.

Eteistila 103, jonka paikalle alunperin sijoittui keittiö, ja johon 1895-1995 johti sisäänkäynti suoraan kuistilta. Sen jälkeen tilaan on saavuttu muiden tilojen kautta.

Tilassa 114 ja sen ympärillä on vuosien kuluessa tapahtunut paljon muutoksia. Pieni ikkuna on jääne 1930-luvun wc-tilasta, joka on myöhemmin purettu.

Näkymä eteistilasta 114 märkäeteistilaan 113, joka on rakennut monessa vaiheessa.

Vuonna 1895 rakennetun siiven länsipäädyn tila 122. Kolmen ikkunan rivi lisättiin päätyyn 1930-luvulla.

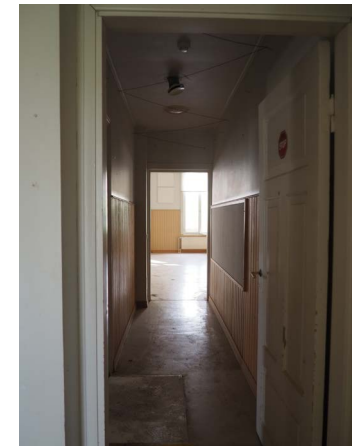
Tilat 108 ja 107 yhdessä tilan 104 kanssa muodostivat alunperin opettajan asunnon ja myöhemmin henkilökunnan tiloja. Seinään on avattu paljeovi 1900-luvun loppupuolella.

Näkymä eteistilasta 101 pesuhuonetilaan 102. Molemmat tilat sijoittuvat vuonna 1995 rakennettuun rakennusosaan.

Viimeisen peruskorjauksen yhteydessä rakennettu wc-tila 119.

Vuonna 1997 keittiöstä (tila 110) eriytetty käytävätila 112.

1. KERROKSEN YKSITYISKOHTIA JA RAKENTEITA

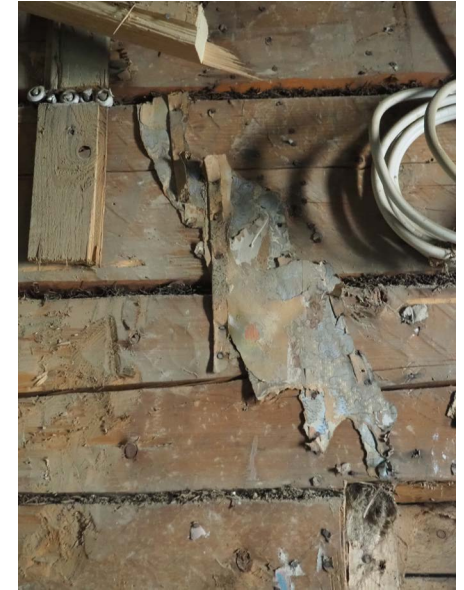
Tilojen 121 ja 122 väliset ovet. Täysranskalaiset peiliovet esiintyvät rakennuksen vanhimmissakin valokuvin. Ne viittaavat tyyliin 1800-luvun puoliväliin, ja ovat hyvin mahdollisesti alkuperäisiä. Ovia on jonkin verran siirrelty, kuten tässä kuvassa, jossa ne sijaitsevat 1800-luvun lopun rakennusosassa. Vuoden 1895 asiakirjoissa on määritelty tehtäväksi täysranskalaisen sijaan puoliranskalaisia ovia, jotka ovat hieman yksinkertaisempia.

Vas. tilojen 106 ja 108 väliset puoliranskalaiset ovet, joissa on vielä alkuperäiset saranat ja kahvat. Oik. yksityiskohta tilojen 103 ja 106 välisestä ovesta, ja sen alkuperäisistä heloista.

Keittiön hirsiseinästä näkyy talon rakenne. Seinistä on myös luettavista viitteistä muun muassa vanhoista tulisijoista, vanhasta aukotuksesta ja seinään upotetuista 1900-luvun alkupuolen sähköjohdoista.

Keittiön seinien perusteella voi päätellä, että tiloissa on jätetty pintojen uusimisen yhteydessä vanhoja materiaaleja tai niiden fragmentteja muutosten alle.

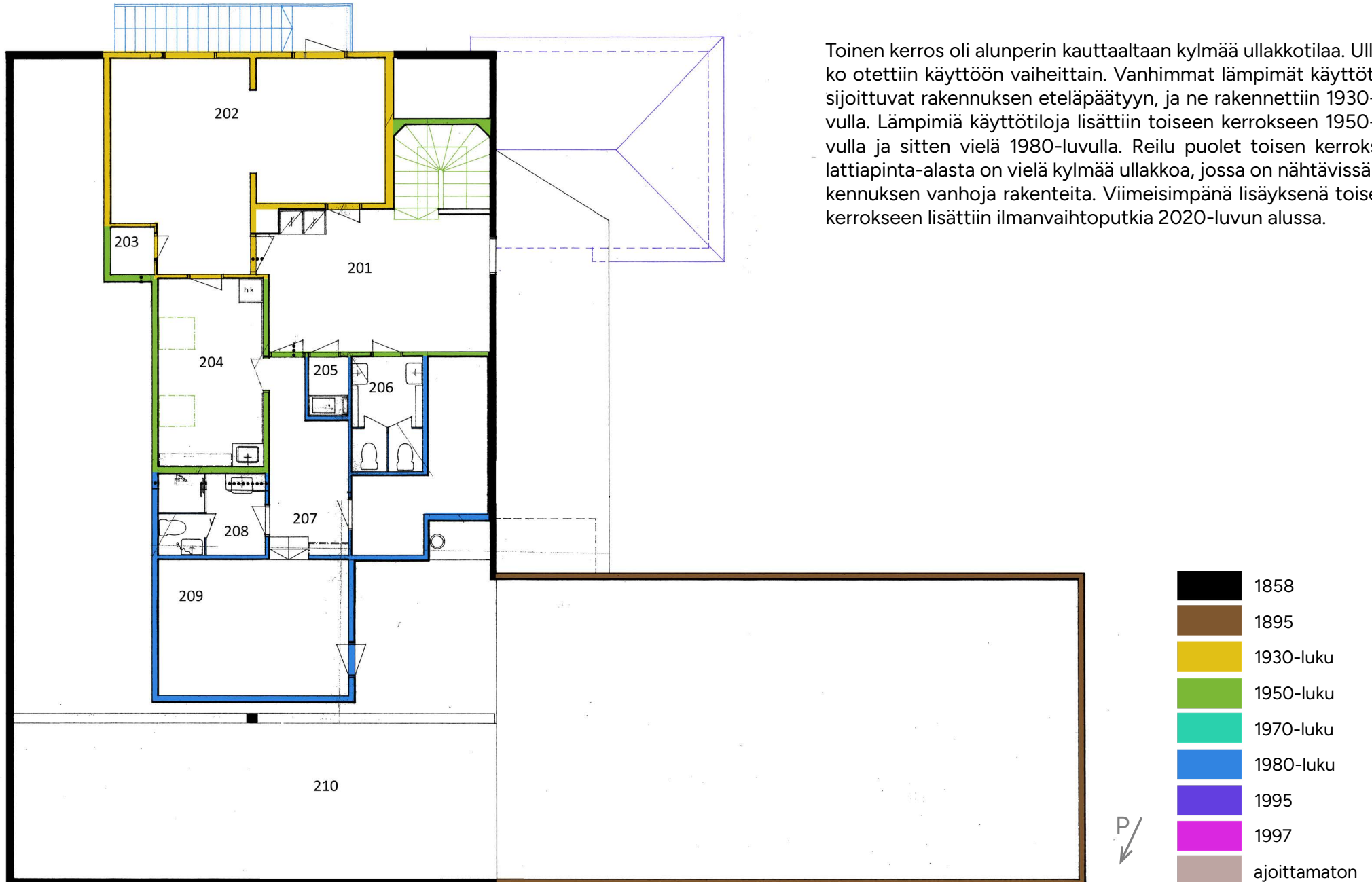
Detalji tilan 122 ikkunasta ja seinästä. Vaikka 1. kerroksen ikkunat on uusittu, on jäljellä vielä paljon alkuperäisiä ikkunalistoja.

Ainakin keittiötilassa 110, joka alunperin on ollut rouvasseuran koulun sisäänkäyntieteen, on aikanaan ollut rappattu laipio. Ennen vesivahingon kuivatustöitä tilassa oli monen muun tilan tapaan alaslaskettu katto.

2. KERROS

Toinen kerros oli alunperin kauttaaltaan kylmää ullakkotilaa. Ullakko otettiin käyttöön vaiheittain. Vanhimmat lämpimät käyttötilat sijoittuvat rakennuksen eteläpäättyyn, ja ne rakennettiin 1930-luvulla. Lämpimiä käyttötiloja lisättiin toiseen kerrokseen 1950-luvulla ja sitten vielä 1980-luvulla. Reilu puolet toisen kerroksen lattiapinta-alasta on vielä kylmää ullakkoa, jossa on nähtävissä rakennuksen vanhoja rakenteita. Viimeisimpänä lisäyksenä toiseen kerrokseen lisättiin ilmanvaihtoputkia 2020-luvun alussa.

2. kerroksen ajoituskaavio, joka on laadittu uusimman, vuoden 1997 pohjapiirroksen päälle, ja siinä on käytetty vuoden 1997 tilanumeroita. (Pohjakuva: Hämeenlinnan tilapalvelut)

2. KERROKSEN TILOJA

Yläkerran aula 201 ja 1950-luvulla rakennettu kerrosten välinen portaikko.

2. kerroksen eteläpäädyn 1930-luvulla käyttöön otetut tilat.

Tila 204, johon tehtiin heti rakentamisen yhteydessä 1950-luvulla kaksi kattoikkunaa.

1980-luvulla rakennettu käytävätila 207.

1980-luvun wc-tila 208.

1980-luvulla rakennettu tila 209. Tilan lattia on muita tiloja korkeammalla, sillä se sijoittuu alkuperäisen opetussalin päälle.

Kuvia kylmältä ullakolta. Vanhan opetussalin päälle sijoittuva osa ullakosta on aina ollut lattiatasoltaan muita tiloja korkeammalla.

2. KERROKSEN YKSITYISKOHTIA JA RAKENTEITA

KELLARI

Kellarissa on käyttötiloja vain paikoitellen, ja muilta osin talon alla on tuulettuva alapohja. Kaikkiin kellaritiloihin kuljetaan ulkokautta.

Vanhin kellarin käyttötiloista on tiiliholvattu tila, joka sijoittuu rakennuksen eteläpäätyyn. Tähän tilaan kuljetaan vuonna 1995 rakennetun rakennusosan alla olevan harkkorakenteisen kellaritilan kautta. Rakennuksen keskivaiheilla sijaitsee 1930-luvulla rakennettu lämmönjakohuone, josta kulkee putkistoyhteys Uppsalataloon.

Vuoden 1895 rakennusosan länsipäässä on vähän kapeita tiilirakenteisia kellaritiloja, joiden portaat ovat romahtaneet. Näitä tiloja ei ole merkitty minkään ajan rakennuspiirroksiin, mutta talon länsiosassa on luultavasti alusta alkaen ollut luukut sekä näihin tiloihin että talon alle.

Kellarikerroksen ajoituskaavio, joka on laadittu uusimman, vuoden 1997 pohjapiirroksen päälle. Alapohjassa on todennäköisesti enemmän kantavia rakenteita, kuin mitä kuvassa on esitetty.

Kellaritila rakennuksen länsipäädyssä.

Vuonna 1995 valmistuneen siiven alla sijaitseva kellaritila.

Kellarin vanhin osa, joka sijaitsee talon eteläpäädyssä. Tila on muita kellaritiloja syvemmillä maanpinnan alapuolella.

Vuonna 1895 rakennetun siiven alapohjaa.

Talon keskivaiheilla sijaitseva kellaritila, joka rakennettiin pannuhuoneeksi ja koksivarastoksi 1930-luvulla.

RAKENNUKSEEN LIITTYVÄT ARVOT

Hämeenlinnan rouvasseuran talolla on merkittäviä historiallisia, rakennushistoriallisia ja kaupunkikuvallisia arvoja. Nämä arvot on jo tunnustettu maakunnallisella tasolla Hämeen liiton selvityksissä, ja tämän rakennushistoriaselvityksen myötä tieto on entisestään vahvistunut. Tässä osiossa kerrotaan, mitä näillä eri arvokategorioilla tarkoitetaan, ja miten rouvasseuran talo ilmentää kyseisiä arvoja.

HISTORIALLISET ARVOT

Historiallisesti merkittävän kohteen arvo liittyy joko maan, maakunnan tai kaupungin historiallisiin vaiheisiin tai johonkin keskeiseen historialliseen ilmiöön, prosessiin tai tapahtumaan. Historiallinen arvo voi liittyä esimerkiksi henkilö-, sivistys-, sosi-aali-, liikenne- tai teollisuushistoriaan. Esimerkiksi merkittävien historiallisten henkilöiden kotitaloja pidetään usein merkittävinä ja kiinnostavina, ja niissä arvo liittyy nimenomaan entisen asukkaan merkittävyyteen riippumatta rakennuksen arkkitehtuurista. Tällöin rakennuksen arvo on ennen kaikkea historiallinen.

Rouvasseuran talon historiallinen arvo linkittyy vahvasti Hämeenlinnan ja koko Suomen koulu- ja sivistyshistoriaan sekä sosiaalihuollon historiaan. Rakennukseen on vuoroillaan sijoittunut niin Hämeenlinnan kansakoulun ensimmäinen toimipiste kuin Hämeenlinnan kaupungin ensimmäinen päiväkotikin, ja se on lisäksi ollut monen muun lasten asemaa parantavan toiminnan toimipiste.

Kun rouvasseura vuonna 1856 perusti maksutoman koulun tytöille, ei Hämeenlinnassa ei ollut vielä lainkaan kansakouluja tai maksutonta koulua edes pojille. Poikien opetukseen panostettiin yleisesti enemmän, mutta ilman rouvasseuran koulua

olisi moni tyttö jäänyt kokonaan vaille koulutusta. Rouvasseuran talo oli tämän koulun ensimmäinen vakituinen toimipiste, ja talo myös rakennettiin nimenomaan koulukäyttöä varten. 1870-luvulla, kun Suomessa alettiin laajemmin perustaa julkisia kansakouluja, perustettiin Hämeenlinnan kaupungin kansakoulun ensimmäinen toimipaikka rouvasseuran taloon.

Sen lisäksi, että rouvasseuran talo edustaa Hämeenlinnan kouluhistorian vanhinta vaihetta, linkittyy taloon myös merkittävä määrä muuta lasten ja vähäosaisten hoidon historiaa. Rouvasseura halusi toiminnallaan puuttua yhteiskunnan epäkohtiin, ja parantaa erityisesti naisten, tyttöjen ja vähävaraisten perheiden asemaa. Se olikin monessa järjestämässään toiminnassa aikaansa edellä, kun 1800-luvun Suomessa sosiaalihuolto oli vielä olematonta.

Rouvasseuran talossa toimi lähes 70 vuoden ajan lastenkoti, jota ensin ylläpiti rouvasseura ja lopputaikana Hämeenlinnan kaupunki. Ajankuvasta kertoo, että monen lapsen syy päätyä lastenkotiin oli, että lapsen äiti kävi ansiotyössä. Parempaa lastenhoitoa tai sosiaaliturvaa ei ollut vielä valtion toimesta järjestetty, ja rouvasseura tarjosi tiloissaan perheille myös lasten päivähoitoa.

1800-luvun lopulla rouvasseura ylläpiti talossa muiden toimintojen ohella kerjäläiskotia kuljeskeleville lapsille, joiden kohtalo ilman tätä mahdollisuutta olisi todennäköisesti ollut päätyä huuto-kaupattavaksi. Se, että Hämeenlinnan kokoisessa kaupungissa tällaisia lapsia kävi talossa päivittäin kymmeniä syömässä ja oppimassa taitoja, joilla voisi tienata vähän rahaa, kertoo siitä, miten iso epäkohta lasten tilanne yhteiskunnassa oli. Rou-

vasseura opetti kädentaitoja lasten lisäksi nuorille naisille ja myös harjoitti naisten työnvälitystä, jotta naiset pystyivät elättämään itsensä. Lisäksi rouvasseuran perustama sopankeittolaitos tarjosi 1900-luvun vaihteessa muutaman vuosikymmenen ajan vähävaraisille perheille mahdollisuuden saada edullista ruokaa ja polttopuita puoleen hintaan. Tällaiset nykyään pieniltäkin kuulostavat avustuskeinot ovat olleet monelle perheelle aikanaan elintärkeitä.

Rouvasseuran toiminnan lakattua siirsi Hämeenlinnan kaupunki 1930-luvun alussa taloon kaupungin ensimmäisen päiväkodin, joka oli aloittanut toimintansa väliaikaisissa tiloissa vain vähän aiemmin. Päiväkoti -sanaa ei tosin vielä tällöin käytetty, ja eri ikäisten päivähoito-osastoja kutsuttiinkin lastentarhaksi, lastenseimeksi ja vauvalaksi. Kaitovokadun päiväkotitoimi tiloissa noin 90 vuotta, mikä tekee siitä varmasti pisimpään samoissa tiloissa toimineen päiväkodin Hämeenlinnassa.

Rouvasseuran talo linkittyy tietenkin myös itse sen rakennuttaneen Hämeenlinnan rouvasseuran historiaan. Rouvasseuroja ja muita rouvasväenyhdistyksiä oli 1800-luvulla eri puolilla Suomea. Niiden jäsenet olivat yleensä säätyläisiä ja porvaristaustaisia naisia, ja yhdistykset tekivät ennen kaikkea hyväntekeväisyystyötä parantaakseen heikommassa asemassa olevien asiaa. Hämeenlinnan rouvasseuraan kuului aikanaan paljon vahvoja ja aikaansaavia hämeenlinnalaisia naisia, joiden perintö ja toiminta yhteiskunnassa on syytä muistaa.

RAKENNUSHISTORIAALLISET ARVOT

Rakennushistoriallisesti merkittävän kohteen arvot voivat olla rakennushistoriallisia, rakennusteknisiä ja/tai rakennustaiteellisia. Rakennushistoriallisesti arvokas kohde ilmentää aikakautensa, alueensa tai kohteeseen liittyvän yhteiskuntaryhmän rakennustapoja ja -ihanteita sekä teknistä osaamista ja materiaalin käyttöä. Rakennushistoriallisia arvoja eivät välttämättä ilmennä pelkästään alkuperäiset rakennusosat vaan arvoa voi myös olla historiallisella kerroksellisuudella, joka sisältää rakennukseen myöhemmin lisätyt, rakennukseen sopivat, mutta hyvin omia aikakausiaan ilmentävät kerrostumat.

Rakennus on suunniteltu ja rakennettu kahdessa osassa 1800-luvulla, ja sen korkea ikä on jo arvo itsessään. Rakennusosien suunnittelijat Carl Albert Edelfelt (1818-1869) ja Henrik Reinhold Helin (1868-1923) ovat molemmat olleet Hämeenlinnassa ja myös laajemmin etenkin Hämeen alueella toimineita nimekkäitä arkkitehteja, mikä omalta osaltaan lisää rakennuksen arkkitehtonista arvoa.

Rouvasseuran talo on hyvin säilynyt esimerkki puuempirerakentamisesta 1800-luvun Hämeenlinnassa. Rakennus on empiretyylin mukaisesti pitkä ja matala, ja sen julkisivu luo rauhallisen ja miellyttävän vaikutelman. Puuempirejulkisivuille tyypillisiä ominaisuuksia ovat muun muassa tässäkin rakennuksessa näkyvä vaakalaudoitus, vaalea väritys sekä matala aumakatto. Myös ruutuikkunat sekä ikkunoiden vuorilistoituksen tyyli noudattavat empiren ihanteita. Listoilla julkisivuihin tehty vertikaalijako ja pilasterit olivat niin ikään jo empireaikaan julkisivuissa esiintyneitä elementtejä, mutta ne vahvistuivat lähestyttäessä uusrenessanssia 1800-luvun lopulla, jolloin myös

tämän rakennuksen katujulkisivulle lisättiin pilasterit. Empirestä poikkeavat rouvasseuran talossa vain katujulkisivun räystäään alle sijoittuvat koristeconsolit, jotka edustavat 1800-luvun lopulla yleistynyttä koristeellisempaa nikkarityyliä.

Rakennus on suunniteltu ja toteutettu huolella alusta alkaen, mistä kertovat muun muassa tarkat työselostukset, joissa on määrätty työn laadusta ja käytettävistä materiaaleista. Paikalla on nähtävissä, että alkuperäistä on vielä paljon jäljellä, ja rakennusta on toteutettu korkeatasoisena käsitöinä. Tämän selvityksen yhteydessä ei ole tutkittu rakennuksen kuntoa, mutta runko ja julkisivut näyttävät silmämääräisesti olevan hyvässä kunnossa, mikä myös kertoo siitä, että rakennuksessa on käytetty laadukasta puutavaraa ja toteutus on tehty huolellisesti. Viitteitä laadukkaasta rakennustavasta ja materiaalinkäytöstä näkee myös ullakolla ja keittiössä esillä olevista rakenteista. Keittiön avatuissa rakenteissa näkyvät viitteet vanhasta rapatusta laipioista kertovat myös siitä, miten rakentamisen laatuun on panostettu.

Sisätiloissa on tehty paljon muutoksia ja pintojen uudistuksia, mutta jäljellä on vielä empireajan väliovia. Ovien peilijako ja muoto erityisesti pariovissa noudattavat aikakautensa ihanteita. Osa ovista on myöhemmin vaihdettu uudet saranat ja kahvat, mutta myös vanhoja on jäljellä. Ovis- sa esiintyy sekä vanhempia täysranskalaisia että 1800-luvun loppupuolen puoliranskalaisia peiliovia.

Rakennuksen ilmeessä näkyy käytön jatkuvuus, ja eri aikoina kulloisenkin tarpeen mukaan tehdyt muutokset. Tämä aikakausien kerroksellisuus tuo rakennuksen arvoon oman lisänsä.

KAUPUNKIKUVALLISET ARVOT

Kohteella on kaupunkikuvallista arvoa silloin, kun se on arvokas osa kulttuurimaisemaa, kaupunkitai taajamakuva, katunäkymää tai rakennettua kokonaisuutta.

Rouvasseuran talo on varhainen esimerkki Hämeenlinnan ruutukaavakeskustaan 1800-luvun alkupuolella laadittujen empirepuukaupunkikaavojen toteuttamisesta. Rakennus ilmentää sellaisena aikakautensa kaupunkikuvaa. Jokainen vanhasta puuempire-Hämeenlinnasta säilynyt rakennus on arvokas kerrostuma kaupungin historiaa, sillä tuon ajan puukaupungista on aikojen saatossa menetetty merkittävä osa. Empirerakennusten esiintyminen ruutukaavakeskustan alueella antaa kaupunkikuvaan tärkeän kerrostuman, jonka kautta voi hahmottaa Hämeenlinnan pitkää historiaa.

Rouvasseuran talo on keskimääräistä 1800-luvun puutaloa merkittävämpi, koska se rakennettiin aikanaan julkiseksi rakennukseksi, ja se on tähän mennessä koko käyttöikänsä toiminut sellaisena. Talo on merkitty ja nimetty monelle vanhalle kartalle toisin kuin asuinkäyttöön rakennetut saman aikakauden rakennukset.

Rakennus liittyy osaltaan myös vanhan koulun rakennusryhmään ja sitä kautta Saaristen kadun miljööseen. Uppsala-talo rouvasseuran talon ja muiden lähiseudun puurakennusten välissä tosin rikkoo tätä kokonaisuutta.

RAKENNUKSEN SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSENKESTÄVYYS

ULKOPUOLI

Rakennuksessa on tehty muutoksia moneen otteeseen eri aikakausina. Muutokset näkyvät rakennuksen julkisivuissa eri tavoin. Katujulkisivu on säilynyt kaikkein parhaiten, ja se onkin jo 1980-luvun asemakaavassa suojeltu. 1890-luvun kadunsuuntainen siipi on myös etelään eli pihan suuntaan säilynyt lähes alkuperäisenä. 1890-luvun rakennusosan pääty on ilmeeltään niin ikään sopusointuinen, ja 1930-luvun ikkunarivistön lisäystä lukuun ottamatta alkuperäisessä asussa. Nämä julkisivut kestävät muutosta kaikkein vähiten, ja niihin tehtävien toimenpiteiden tulisi noudattaa säilyttävän korjaamisen periaatteita.

Rakennuksen itäjulkisivu on säilynyt melko hyvin, ja se edustaa rakennuksen vanhinta rakennusvaihetta. Julkisivuvuoraus ja sokkeli ovat alkuperäisiä. Julkisivu on kuitenkin luonteeltaan sekundäärinen katujulkisivuun verrattuna, mikä näkyy sinne tehdyissä teknisissä lisäyksissä. Tälle julkisivulle tehtävien toimenpiteiden tulisi myös noudattaa säilyttävän korjaamisen periaatteita. Tarvittaessa julkisivu voisi kestää entisen ikkuna-aukon palauttamisen julkisivun eteläreunalle.

Eteläjulkisivu 1890-luvun katusiipeä lukuun ottamatta on yhdistelmä monelta eri aikakaudelta, ja se kestää hieman enemmän muutoksia kuin aiemmin mainitut julkisivut. Toisen kerroksen aukotus, ja sinne johtava porras tekevät rakennuksen ilmeeseen hiukan erikoisen kerrostuman, joka voisi mahdollisesti kestää muutoksia. Ensimmäisessä kerroksessa on alkuperäinen sokkeli ja julkisivuvuoraus, joita on syytä varjella. 1990-luvulla rakennettu laajennusosa on tyyliltään muille osille alisteinen, ja etelään päin selkeästi muusta julkisivusta erillinen, joskin rakennuksen tyyliin sopiva.

Yksityiskohtia ei ole 1990-luvun osassa toteutettu yhtä huolella kuin vanhemmissa, eikä materiaaliin vielä liity ajan mukanaan tuomaa arvokkuutta. Tämä rakennusosa kestää muutoksia hyvin, mutta muutostöissä on huomioitava niiden vaikutus rakennukseen kokonaisuutena.

Eniten muutoksia on tehty rakennuksen länsijulkisivulla ja etenkin kuistin alueella. Siellä on tehty kautta aikojen paljon käytännön tarpeista lähtöisin olevia muutoksia, eikä nykyinen kokonaisuus ilmennä minkään aikakauden ihanteita. Myös julkisivuvuoraus kuistin alueella on uusittu. Kuistin alueen muutokset ja jäsentely voisivat olla kokonaisuudelle jopa eduksi, mutta muutostyö on tehtävä rakennusta kunnioittaen ja sen tyyliin sopien. 1990-luvulla rakennettu laajennusosa on myös länteen päin tyyliltään muille osille alisteinen, mutta kokonaisuuteen sopiva. Tämä rakennusosa kestää muutoksia hyvin, mutta ne on tehtävä siten, etteivät alenna kokonaisuuden arvoa.

KÄYTTÖTARKOITUS

Rouvasseuran talo on rakennettu koulukäyttöön, ja se on koko käyttöikänsä toiminut julkisena rakennuksena. Päiväkotitoimi rakennuksessa 90 vuoden ajan, ja tähän käyttöön suunniteltu tilaratkaisu tekisi käytön jatkumisesta luontevaa. Julkinen lapsia tai muuta sosiaalitoimintaa palveleva käyttö sopisi erinomaisesti myös talon käyttöhistoriaan. Jos tällaista tarvetta ei kuitenkaan löydy, on silti tärkeää saada tyhjillään oleva rakennus johonkin käyttöön, ettei sen kunto ala heikentyä.

Vaikka rouvasseuran talo on toiminut rakentamisestaan lähtien julkisessa käytössä ei se ulkomuodoltaan merkittävästi poikkea rakennusajalleen tyypillisestä asuintalosta. Osassa taloa on myös

asuttu vuosikymmenten ajan 1800-1900-luvuilla. Taloon kuului alusta alkaen opettajan asuinhuoneita, ja lastenkotiaikana talossa asui kymmeniä lapsia. Toki asumistapa, asumisen standardit ja myöhemmin päiväkotia varten tehdyt muutostyöt ovat muokanneet rakennusta siten, että asumisen järjestäminen vaatisi vähintään tilamuutoksia.

Yhden asunnon taloksi lähes 500 m² rakennus on suuri, mutta hyvällä suunnittelulla taloon voisi suhteellisen vähäisillä muutoksilla järjestää useamman asunnon ilman, että sen ulkomuoto tai arvot kärsisivät kohtuuttomasti. Märkätiloja talossa on jo useita, ja kuistilta on kautta aikojen ollut sisäänkäyntejä talon eri osiin.

Rakennuksen tilat olisivat myös samoilla periaatteilla muutettavissa liiketiloiksi, jollaisia on paljon sijoitettu vanhoihin puurakennuksiin.

SISÄPUOLI

Rakennuksessa on tehty tilajärjestelyihin ja pintoihin liittyviä muutoksia useaan otteeseen ajan ja käyttötarkoituksen mukaan. Ulkoseinien lisäksi alkuperäisiäkin väliseiniä on silti säilynyt paljon. Suurin osa niistä on oletettavasti kantavia.

Talo kestää tilamuutoksia, mutta kaikkein vanhimmat seinät ja rakenteet olisi syytä säilyttää. Mikäli 1800-luvun seiniin tai muihin rakenteisiin on tarve kohdistaa suuria purkavia muutostöitä, olisi niistä syytä neuvotella museoviranomaisen kanssa. Vanhat pinnat olisi hyvä tutkia ja dokumentoida, koska niitä oletettavasti on säilynyt nykyisten pintojen alla. Rakennuksessa pitäisi kuitenkin pystyä tekemään muutoksia ilman tällaisia purkavia toimenpiteitä.

Säilyneet vanhat väliovet ovat osa rakennuksen identiteettiä, ja olisi suotavaa, että niitä pyritään mahdollisimman paljon säilyttämään.

YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT

Hämeenlinnan rouvasseuran talo on vanha ja arvokas rakennus, jolle sen käyttöhistoria ja rakennuksessakin näkyvä käytön jatkuvuus tuovat omaleimaisen identiteetin. Talo rakennettiin kahdessa vaiheessa 1800-luvun puolivälin jälkeen, ja sen käyttö on aina liittynyt lasten ja aluksi erityisesti tyttöjen sekä orpolasten aseman parantamiseen. Myöhemmin rakennuksessa autettiin myös naisia ja vähävaraisia perheitä ennen kuin talo siirtyi Hämeenlinnan kaupungille päiväkotikäyttöön, mikä jatkui talossa katkeamatta 90 vuoden ajan.

Rakennuksen käyttö on ollut arvokasta ja aikanaan tietyille hämeenlinnalaisille ihmisryhmille elintärkeää. Naisten asema korostuu rakennuksen historiassa myös sen kautta, että sen perusti naisyhdistys, joka tajusi, että tyttöjen asema vaatii parannusta. Rakennukseen liittyikin paljon sellaista historiaa, josta Hämeenlinnassa voidaan olla ylpeä. Historiaa voidaan nostaa esiin muun muassa alkamalla kutsua rakennusta sen tässä selvityksessä käytetyllä alkuperäisellä nimellä.

Talo on rakentamisestaan lähtien ollut aina julkisessa käytössä. Siitä johtuen se esiintynyt myös pitkään kaupungin kartoille eriteltynä. Rakennuksen käyttö kestää kuitenkin myös muutosta. Se ei ulkoisesti eroa merkittävästi saman aikakauden asuinrakennuksista, ja se voisi näin ollen vähäisillä ulkoisilla muutoksilla muuntautua esimerkiksi asuinkäyttöön. Talon pihan puoleisilla julkisivuilla on kautta aikojen tehty käyttöön liittyneitä muutoksia ja erityisesti kuistin ja sisäänkäyntien osalta rakennus voisi sietää niitä edelleen. Rakennukseen voisi luontevasti sopia myös pienimuotoinen liiketoiminta- tai toimistokäyttö.

Tontti, joka viimeisimmän poikkeusluvan myötä on jätetty tämän talon käyttöön, jättää sille verrattain pienen piha-alueen, mutta nykyinen tontti onkin ollut alkuperäistä suurempi, eli tilanne on ikään kuin paluu vanhaan.

LÄHTEET

Arkisto- ja museolähteet

- Kansallisarkisto
 - Hämeenlinnan rouvasseuran arkistomateriaali 1856-1931
 - mm. Rouvasseuran johtokunnan pöytäkirjat 1856-1930.
 - Sisälähetysseuran arkisto 1931
- Hämeenlinnan kaupunginarkisto
 - mm. päiväkodin toimintakertomuksia, "Välähdyksiä seimestä" -päiväkirja, valokuvakokoelmat ja kiinteistöä koskevat rakennuslupapiirustukset
- Hämeenlinnan rakennusvalvonnan arkisto
- Hämeenlinnan kaupunginmuseo
 - Hämeenlinnan kaupunginmuseon valokuva-arkisto
 - Pietilä, Kirsti 1980. Hämeenlinnan historiallisen museon rakennusinventointilomake kohteesta Kaivokadun lastentalo. 18.8.1980

Kirjallisuus

- Hagman, T. 1900. Kunnallis-historiallinen kertomus Hämeenlinnan kaupungista. Hämeenlinna: Osakeyhtiö Hämäläisen kirjapaino. Saatavilla: <https://digi.kirjastot.fi/items/show/134079>
- Hulkko, M. 1994. Säätyläisrouvat köyhien lasten kaitsijoina 1840- ja 1850-lukujen Suomessa - Hämeenlinnan Rouvasseuran perustamisvaiheet 1848-1856. Tampere: Tampereen yliopisto. Suomen historian pro gradu -tutkielma.
- Hämeenlinna-Seura ry 2004. Kaupunki kuvissa - valokuvia 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun Hämeenlinnasta. Hämeenlinna: Karisto.
- Lindeqvist, K. O. 1930. Hämeenlinnan kaupungin historia vuosina 1809-75. Hämeenlinna: Karisto.
- Teerijoki, I. 2014. Hämeenlinnan historia ensimmäisestä maailmansodasta 2000-luvulle. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki.
- Koskimies, Y. S. 1966. Hämeenlinnan kaupungin historia 1875-1944. Hämeenlinna: Karisto.
- Poutanen, P. 2008. Syli lapselle - 80 vuotta päivähoitoa Hämeenlinnassa. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki.
- Putkonen, L. ym. 2003a. Kyliä ja kortteleita - Hämeenlinnan ja Hattulan rakennuskulttuuriselvitys. Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki ja Hattulan kunta.
- Putkonen, L. ym. 2003b. Rakennettu Häme - Maakunnallisesti arvokas rakennusperintö. Hämeenlinna: Hämeen liitto ja Rakennustieto Oy.
- Salminen, S.-I. 2007. Työtä ja kristinoppia köyhien lapsille herrasväen tapaan - Hämeenlinnan rouvasseuran lastenkoti 1972-1931. Tampere: Tampereen yliopisto, Historian aineopintojen tutkielma.

Uutiset ja artikkelit

- Hämäläinen 1858. Hämeenlinnan kaupungin Naisseura. Hämäläinen 1.10.1858. Saatavilla: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/388372?page=2>
- Hämeen sanomat 1931. Lastensuojelutyö kaupungissamme omaa nyt hyvät edellytykset jatkuvaan menestykselliseen toimintaan. Hämeen Sanomat 10.11.1931. Saatavilla: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1822488?page=2>

Verkkosivut

- Digi - Yleisten kirjastojen digitoimaa aineistoa
 - Asemakaavat. Saatavilla: <https://digi.kirjastot.fi/exhibits/show/hameenlinnan-historiaa/asemakaavat>
 - Hämeenlinnan rouvasseuran talo (Kaivokadun päiväkot, Birger Jaarlin katu 35). Saatavilla: <https://digi.kirjastot.fi/items/show/134705>
 - Kaupunkikartat. Saatavilla: <https://digi.kirjastot.fi/collections/show/513>
- Paikkatietoikkuna.fi
- Vanhatkartat.fi

Paikalle tehtyt kohdekäynnit

Sisä- ja ulkotilat

- 12.5.2025
- 27.5.2025
- 19.9.2025

Pelkät ulkotilat

- 19.2.2025
- 7.3.2025
- 2.7.2025
- 9.7.2025
- 21.8.2025